

SARIE EN HAAR VRIENDINNEN

Rudolf
van Rossum

N-V. DRUKKERIJ EDECEA HOORN

SARIE EN HAAR VRIENDINNEN

DOOR
RUDOLF VAN ROSSUM

●

N.V. DRUKKERIJ EDECEA – HOORN

BIJ DE OUDE VIJVER.

HOOFDSTUK I.

Vrolijk klonken meisjesstemmen in de stille hoofdlaan. Klepperend hingen de botaniseertrommels aan een band over hun schouders. 't Was nog heel vroeg in de morgen, maar het was de eerste vacantiedag en al dadelijk mooi weer. Daarom trokken ze er op uit om bosbessen te gaan zoeken.

„Kom mee, kind”, zei Suus tegen Greet, die, genietend van de mooie boslaan, wat langzaam liep.

Suus kon vaak zo snibbig uitvallen. Daardoor had ze op school gauw ruzie, maar het werd haar weer gauw vergeven ook, want zij wist altijd iets om over te praten en de leukste plannetjes wist Suus te bedenken.

„Kom mee, kind”, herhaalde ze en ze trok aan Greet's mouw. „Schiet nou op; Tini zegt het ook: het is nog een héél eind. Maar dáár, voorbij de grote vijver, staan de mooiste.”

„Ja, maar.....” aarzelde Greet, „het is nog zo ver en het is hier zo mooi.”

„'t Is helemaal niet ver!” weerlegde Suus.

„Maar 't is er zo stil ook”, probeerde bange Greet nog.

„Dat is niet waar”, viel Tini Suus bij. „Er wandelen altijd mensen bij de vijver. En wat geeft het dan nog dat het stil is?”

Dat gaf de doorslag.

Tini was twee jaar ouder. In de ogen van de ver-

leggen, bange Greet, was zij de wijste. Wat Tini zei, dat was goed.

Vrolijk stapten ze nu naast elkaar door de brede hoofdlaan. Heerlijk scheen de zon door de hoge sparren, slechts hier en daar doorbrekend om een bundel lichtstralen te toveren op de weg.

De boswachter in z'n groene uniform fietste voorbij, groette met een joviaal „Dag jongelui.”

„Wat groet die man ons als kleine kinderen”, ergerde Greet zich.

„k Zal hem nalopen en hem verzoeken van zijn fiets te stappen en voor je in de houding te gaan staan en je dan „model” te groeten”, plaagde Suus.

Toen koos ook Greet de wijste partij en lachte mee.

Toen lachten ze alle drie, want het was zomer; het was vacantie.

Bij de bocht van de hoofdlaan moesten ze recht-door, een smal pad in.

„Als we die droge sloot doorgaan, zijn we er veel vlugger”, opperde Suus.

„Ach, waarom moet jij nu weer van de weg af?” sputterde Greet tegen. „t Is hier toch prettig lopen.”

Maar Tine en Suus waren al bij de droge sloot. Met één sprong stond Tini aan de overkant.

Suze, eigenwijs, nam geen aanloop. Zij kon er zó wel over. Een afzet! Een sprong!

„O, Suus!” gilte Greet. „Te kort.”

Maar het was te laat. Suze kwam midden in de sloot terecht. Gelukkig was er geen water in. Maar ze lag toch languit in het laagje natte en bemodderde bladeren, dat de bodem bedekte. Tine trok Suze omhoog.

„O, wat zie je er uit!” schrok Tini.

Haar schoenen zaten vol modder, aan haar jurk kleefden vieze bladeren. De bessentrommel was opengegaan. Twee sneetjes koek in een papiertje rolden er uit.

Angstig riep Greet vanaf de overkant: „Ik doe 't niet! Vast niet, hoor!”

Maar bij Suus was de schrik alweer voorbij en ze at eerst de koek op.

„Wat geeft dat nou? 't Is zó droog. 't Is er zo weer af!”

Nu Greet nog.

Maar Greet weigerde te springen.

Tini wist raad. Zes stappen verder stond een lage eikeboom aan de rand van de droge sloot. De langste tak onderaan pakte zij beet!

„Houd hem!” riep ze naar de bange Greet, en de tak zwiepte een halve slag om, over de sloot.

Van schrik, ook al, omdat Tini het zei, pakte Greetje de springende tak, toen hij langs haar stoof. Krampachtig hield ze hem vast. En voor ze goed wist wat er gebeurde, zwaaide de tak haar al mee naar de overkant!

Bleek van schrik zat Greet tussen haar vriendinnen.

„O, o”, lachte Suus, „wat een gezicht. Ik dacht dat ik me naar lachte. O, o!”

„Kom, Greet! En nu mee”, sprak Tini kalm.

Greet was alweer wat bijgekomen. Had nu zelf ook schik in het geval. Ze lachte weer.

De sloot waren ze dus over.

Nu moesten ze rechtdoor, dwars door die varens daar! Hele stofnesten bleven aan hun kousen hangen.

Achter de varens lag de oude vijver. En bij die vijver was het mooiste plekje om bessen te zoeken.

Ze waren er.

„Zien jullie nou wel!” gilte Suus. „Ik wist het wel! Kijk dan, hier!” En ze wees rondom zich. „Kijk dan! Kijk dan toch!”

„O, ja!” juichten de anderen.

„Wat een massa!”

„Als ik er genoeg heb, gaan ze thuis lekker jam koken”, vertelde Greet.

„En we krijgen vast genoeg”, antwoordde Tini.
„Het moet! Kijk daar bij Suus eens! Wat een massa!”

En ze bukte zich ook.

Suus was al druk bezig. Nu de sneetjes koek op waren, kon ze de trommel meteen gebruiken. Vlug gingen haar handen, de bodem van de trommel was al bedekt. Wat stonden er hier veel!

Tini had er ook al aardig wat. Als je zo doorplukte op één goed plekje, was in een uur de trommel vol.

Greet snoepte telkens. „Hè, wat lekker zoet”, zuchtte ze.

„O, haha, kijk die eens!” gilte Suus, en ze wees op Greet. „Die zit vol met blauw!”

Greet's neuspunt, haar lippen en kin, zaten vol blauwrood sap.

„Wat een gezicht is dat!” gnuifde Suus.

Half verlegen, half blij, dat ze ook eens iets gedurfd had gedaan, begon Greet met haar zakdoek het blauwe sap weg te vegen.

Maar ineens riep Tini: „Kijk eens. We zijn hier niet alleen! Zien jullie wel! Dáár! Ja daar! Langs m'n vinger.”

In de verte, aan de andere kant van de vijver, bukte zich een oude man. Zocht hij ook bosbessen?

Ze gingen rechtop staan, de drie.

„Laten we wat naar voren sluipen”, fluisterde Suze.

Ze slopen vooruit. Daar stonden drie dikke sparren naast elkaar.

„Daar kunnen we achter wegkruipen”, fluisterde Tini.

Het lukte. Nu stonden ze achter de bomen verscholen en keken naar den ouden man.

Voor z'n plezier scheen hij niet aan het werk te zijn. Hij bukte telkens heel langzaam, net alsof 't hem pijn deed.

„Wat heeft hij een witte baard”, zei Greet.

„Hij heeft ook een kromme neus”, gichelde Suus.
„Het is een Jood”, zei Tini.
„Wat moet nou een Jood hier?” vroeg Suus.
„Laat die liever naar de markt gaan. Joden zijn altijd handelaars. Nooit vaklui, boeren, tuiniers of zo. Laat hij de bessen op de markt kopen en verkopen. Maar laat hij ze niet zelf plukken! Wat moet die vent nou hier?”

En Suus liep recht op den vreemden oude toe.

„Weet jij niks van”, zei Tini. „Kun jij niet over praten. Wat weten wij nou van dien man af?”

„Nou, laten we naar hem toegaan!” durfde Suus.

„Ik niet hoor. Ik niet. 't Kan wel een raar sujet wezen. Nee hoor. Ik blijf hier!” huiverde Greet.

Tini voelde er ook niet zo heel veel voor, om naar den oude toe te gaan. Je kon toch nooit weten.

Dit prikkelde Suze. Zij sprong achter haar boom vandaan, liep zogenaamd moedig, maar toch zenuwachtig, recht op den oude af.

Gespannen keken de anderen toe. Die Suus toch ook! Die deed nu letterlijk alles, wat in haar hoofd opkwam.

„Kijk, daar is ze al vlak bij hem,” fluisterde Tini Greet in het oor.

Geheimzinnig lichtte de zon door het bos. Schreeuwend vloog een ekster op. En Suus liep recht op den vreemden oude toe. Hij bemerkte haar nog niet. Maar dan.....

Suus zag nog iets. Daar bij de enige bank, daar stond een rolstoel. Die behoorde zeker bij dien oude. Zou die van hem zèlf zijn? Of zou daar iemand in liggen??

Suus kon het wagentje wel zien staan, maar de oude had het met de rug naar haar toe gedraaid.

De man was uit zijn gebukte houding opgerezen. Hij zocht een nieuw plekje blauwe bessen. Hij schrok op! Wat zag hij daar?

Een meisje? Een jong, brutaal meisje. En daar, twee andere meisjes, die nu naderbij kwamen? Wat moesten die hier? Hier, op zijn eigen plekje? Kwamen ze hem weer opjagen?

Schuw keek hij de kinderen aan. Dan, zonder iets te zeggen, sukkelde hij naar het rolwagentje toe, en ging er beschermend voor staan.

Vergeeten had ons drietal de bessen, het mooie

plekje, door dezen raren man. Hij leek wel bang voor hen. Hij deed zo vreemd.

Kijk! Nu draaide hij al aan de rolstoel. Wat geheimzinnig was dat. Het leek wel, of niemand mocht weten, wie daarin zat. Het ging alles zo schuw, zo voorzichtig, zo geheimzinnig. Waarom deed die oude zo?

En ja, het was een Jood, hoor.

Nou een echte, dacht Suus.

Erg bleek was hij, maar toch, de neus, de baard, ja, een echte Jood.

De man scheen zich iets te herinneren. Vlug, als beangst om de inhoud van zijn rolstoel even alleen te laten repten hij zich terug en greep 't bessenemmertje. Maar, in dit hele korte ogenblikje had Tini zich reeds op zij van de rolstoel gewaagd!

„O!” riep ze, verwonderd en verbaasd.....

„O!”

De wilde Suus sprong nu ook op zij.

„Een meisje!”

„Dag! Daag!” riep Tini.

„Dag!” riep Suze.

„Dag!” riep Greet, die nu ook durfde.

Het meisje keek op, verbaasd en..... verblijd!

Een Joods meisje zat in de stoel. Héél bleek en zeker ziek! Anders zat ze niet zo hulpeloos, zonder overeind te komen!

Toch was ze blij. Ze lachte en riep ook: „Dag!” En ze wuifde.

Woedend sprong de oude naar voren!

„Ga je weg!” bromde hij kwaad. „Ga je weg! Gauw! Weg!!” En woest balde hij de vuist.

Wat een nare oude man!

Kijk, nu greep hij de rolstoel vast, slingerde het emmertje er in, knorde tegen het meisje en reed weg, de vijver langs, het paadje op, naar de Achterlaan, naar het oude bos.

„Wat een rare”, verbrak Suze de stilte.

„Ja, zeg dat wel. Een rare!” zei Tini. „O, kind, ik vond dat meisje toch zo zielig. Zou het z'n eigen kind wezen?”

„Misschien heeft hij haar geroofd en gestolen”, zei Greet, bibberend.

„Ben je wijs!” schetterde Suus. „Zo erg is 't niet, hoor! Gewoon een vervelende ouwe pa, die met z'n zieke kind uitgaat! Anders niks, hoor!”

Nog een poosje keken de drie in de richting, waarin het eigenaardige tweetal verdwenen was. Nog even zaten ze na te praten over hun ontmoeting. Toen gingen ze verder zoeken en aten hun meegenomen twaalfuurtje op. Telkens begon één van de drie opnieuw te praten over dat zieke vreemde meisje en dien ouden man.

GROOTVADER EN SARIE.

HOOFDSTUK II.

In zichzelf mopperend was de oude man doorgelopen. Nog een paar maal had hij achterdochtig omgekeken en helemaal rustig scheen hij pas te worden toen hij bij het plekje kwam waar de bomerij ophield en waar het weiland lag, een heerlijk groen weiland, dat zich uitstreckte tot aan de rand van de stille, bruine heide.

Op dit weiland stond een grote duiventoren en daar even voorbij, een klein, een heel klein huisje.

Over een smal weggetje, dwars door het weiland, langs de oude duiventoren, naar dat kleine huisje reed hij zijn Sarie, zijn zieke kleindochtertje, dat hij zo goed verpleegde en waarvoor hij zó bezorgd was, dat geen mens zelfs zijn Saartje mocht zien of met haar spreken.

Schuw was hij en bang, héél bang voor de vele spottende en wrede mensen, die hem, den ouden Jood, heel zijn leven geplaagd, gesard en verjaagd hadden. Bang was hij geworden voor zijn medemens.

Eindelijk had hij, ver weg van de stad, dit rustige plekje gevonden. Dáár in dat huisje, ver van de mensen, zou hij blijven wonen met zijn Sarie, had hij zich voorgenomen.

Lang woonde de oude Samuël er nog niet, maar tot zijn schrik had hij ontdekt dat er toch ook andere

mensen in de omtrek woonden. Maar hij zou op zijn hoede zijn. Wat had hij de laatste jaren vooral veel meegemaakt, veel leed ondervonden. Het meest verkeerde hij echter in onrust over zijn Sarie. Ook háár hadden de mensen opgejaagd, altijd verder, totdat ze hier samen op dit rustige plekje waren gekomen. Nu zou hij zich niet meer laten verdrijven, want hier, in de heerlijke boslucht, moest Sarie beter worden.

Met grote liefde keek hij zijn kleindochtertje aan, terwijl hij op hun huisje aanreed. Wat zag ze er nu opgewekt uit. Het ritje had haar zeker veel goed gedaan. Ze had nu rode wangen. Een beetje koortsig is ze, dacht de oude. Fel schitterden haar donkere kijkers, haar mooie donkere krullen maakten haar gezichtje zo lief en mooi. Maar wat was ze moe. En wat was ze toch zwak, z'n kleine meisje. Zwak was ze altijd geweest, dacht de oude, maar na alles wat ze samen doorleefd hadden was ze ziek geworden. Wat hadden ze gezworven, jarenlang. Van het ene land naar het andere. Hij dacht er met bitterheid aan. Verjaagd en verdreven, gelijk Ahasverus, de wandelende Jood. Van land tot land, van stad tot stad. Nergens rust, nergens hulp.

Een felle woede vlamde in den oude op, wanneer hij weer dacht aan al het onrecht, aan al de bittere en zwarte ellende.

En nu was hij in Holland. Hier was het veilig, veiliger dan ergens anders. En hier in de bosrijke streek zou zijn Saartje, zijn enig overgebleven kleinkind, beter kunnen worden. Ja, genezen van haar vreselijke ziekte. De dokter had het hem gisteren nog verzekerd, ze kon hélemaal beter worden.

„Samuël”, had hij gezegd, „met rust, gezond voedsel en veel buitenlucht zullen we nog heel veel kunnen bereiken. Wees moedig, ik geloof stellig dat het herstel zal komen, ja, Samuël, heus, het kán!”

En daaraan klemde de oude man zich vast, daarop hoopte hij vurig.

„Grootvader.”

„Wat is het, kindje?”

„Toe, laat me nog even buiten blijven. Toe, nog vijf minuten maar”, bedelde ze, toen ze zag dat de oude man aarzelde. „De dokter heeft toch gezegd, dat de buitenlucht goed is?” voegde ze er handig aan toe.

„Vooruit dan maar”, stemde de oude toe. Hij legde voorzichtig de kussens recht, schoof de wagen naar een beschut plekje en mopperde wat binnensmonds. Wat zou ze er mee voorhebben, z'n kleine meid, dat ze alleen buiten wilde blijven? Maar dan dribbelde hij naar binnen, ging koffie zetten en brood snijden. Met een beetje onzekere hand stak hij het stel aan en begon koffie te malen. Een klein beetje gemalen koffie nam hij. Niet te veel, nee, vooral niet te veel. Héél zuinig moesten ze tóch zijn.

Terwijl hij, moeilijk weer in beweging komend, opstond, steunde hij op de tafel, die kraakte. Ook de oude rieten stoel kraakte en schoof achteruit. De oude schudde het hoofd. Hij sprak in zichzelf: „Samuël, Samuël, wat is alles veranderd. Eens was je rijk, eens was je een koopman in de grote hoofdstad van Amerika, wat verdiende je goed. Wat deed je later ook goede zaken in Rusland. Overal verdreven, ook uit je geboortestad, uit Antwerpen. Nergens, nergens werd je een plaats gegund. Nu ben je arm, alleen dat kleinkind heb je nog. Maar dat is een grote schat, dáárvoor zal ik waken.”

Hardop zei hij plots de laatste woorden, alsof hij tot iemand sprak.

„Grootvader.”

Samuël schrikte op.

„Grootvader, ik hoor buiten het water koken. Zet u koffie?”

„Ja, ja, ik ben bezig hoor. Heb je honger, kleintje?”

„Vandaag wel, grootvader. En krijg ik bessen op het brood? U hoeft toch niet alle bessen te verkopen?”

„Jij krijgt bessen, hoor. Al wou je ze allemaal hebben.”

Tevreden prevelde de man weer in zichzelf: „Alles kan ze van me krijgen, àlles.”

„Grootvader, toe, laten we samen buiten eten. Het geeft toch niet, hier komen geen mensen.”

Dàt kostte hem een heel grote overwinning, maar toestemmend mompelde hij: „Als je zo graag wil, m'n kleine, natuurlijk, natuurlijk.....”

Daar kwam hij met een groot houten blad. Even steunde hij het op de vensterbank, dan liep hij er mee naar Saartje.

Ze had trek na de tocht door het bos en dat was héél goed. Brood kreeg ze, brood met bessen en een gekookt ei. Hij at brood met wat gedroogde uien. Het smaakte hem ook best.

De koffie dampte geurig. En Sarie dronk haar glas melk ineens leeg. Na het Hebreeuwse gebed begonnen ze de maaltijd. Goed was alles nu, héél goed.

Zó moest het blijven. En dan moest Sarie gezond worden, helemaal beter.

„Grootvader”, zei Sarie, toen ze zo gezellig samen zaten, „waarom mag ik niet met die meisjes praten? Ik vond het juist zo leuk. Ze waren èrg aardig, grootva.”

De oude trilde. Hij liet het echter niet merken en moeilijk antwoordde hij: „Kindje, ik heb je toch gezegd, dat het beter is wanneer we ons niet met de mensen bemoeien. Je weet wat een last en verdriet we daardoor al gehad hebben. Dat was wel niet hier in Holland, maar dat hebben we wel geleerd, m'n kind: beter te voorzichtig dan opnieuw verjaagd.”

Het meisje zuchtte. Haar beste grootvader was op dit punt niet te overtuigen. En Sarie begreep het ook wel. Hij was bang voor herhaling van alle vroegere

narigheden. Maar het was toch zo saai, nooit eens vriendinnen te hebben.

„Maar dit waren toch zulke leuke vriendinnetjes, grootvader”, waagde Sarie nog. Wat was het toch vaak vervelend altijd maar alleen met grootvader. Vooral als hij 's middags dutte. Dan zat ze vaak uren alleen.

In afwachting keek Sarie naar grootvader, maar die deed net of hij niets hoorde. De kippen kwamen kakelend dichterbij, de poes sprong op haar benen. En de zon scheen zo vrolijk. Het was allemaal zo vredig en rustig hier en in deze omgeving kon Sarie aan geen onaangenaamheden denken.

Grootvader ging opruimen en bezorgd nam hij Sarie mee, achter het huisje. Daar zat ze veiliger wanneer hij binnen was. Toen, even later deed grootvader zijn slaapje.

En langzaam, o zo langzaam, kroop de middag om. De avond kwam.

Sarie was tegen de schemering ook in slaap gevallen. Maar héél onrustig was haar ademhaling. Hijgend ging haar borst op en neer.

Oude Samuël keek met grote bezorgdheid z'n lief kleinkind aan. Ze moest beter worden, veel frisse lucht, ja, ja, het moest.

Ze was zijn enig bezit. Allen waren gevallen. Enkelen waren rijk geworden, natuurlijk in Amerika. Maar de meesten vielen in Rusland, in de witte sneeuw, in de vuile, modderige straten, opgejaagd als vee, ten slotte overal verstrooid. Zwervers..... eeuwige zwervers.

De grijsaard vouwde de handen..... „O Almachtige, het was Uw heilige wil, dat allen vielen..... Laat mij haar mogen houden en spaar mij tot zij beter is. Breng ons weer tezamen. Geef, geef ons den beloofden Messias. Help ons volk.”

Zijn lange baard trilde. Hij opende de ogen en keek

naar zijn kleine Saartje. Wat was ze toch lief. Wat zou dat een heerlijk kind zijn als ze beter was. Als dat vreselijke hoesten maar ophield, dan zouden haar longen genezen, dan zou ze beter worden.

Ze werd wakker en keek vragend haar grootvader aan.

„De harp, Saartje?” vroeg hij.

„Graag, grootvader.”

Zacht ruisten de tonen de avondstilte in. Met trillende stem zong grootvader een oude psalm. En in stille eerbied luisterde het meisje. Zij zag zichzelf weer thuis, ergens vèr in het Oosten. Daar waren haar vader en haar zusjes en broers, daar waren ze allemaal. 't Was of ze hen allen naast zich zag zitten op de Vrijdagavond, aan 't begin van de Sabbath. Dan hoorde ze 't zingen van de meisjesclub, in het kleine zaaltje boven de synagoge. Daar kon je weleens het mooie zingen van den voorzanger horen. Al dat oude, vertrouwde, kwam bij Sarie boven als grootvader harp speelde en zong.

Grootvader legde ook zijn hele ziel in dit harpspel. Hierbij kon hij al de vreugde beleven, die ook David, hun grote koning had beleefd. Met glans in de doffe ogen, zag hij de scharen, feestvierend Jeruzalem binnengaan. Ja, hij zag het. Hoe was zijn volk nu verdreven, over de gehele aarde. Velen keerden ook den Almachtige en het waar geloof de rug toe.

Maar eens..... Eens zal Hij komen, Hij de Messias. En hen zal hij terugvoeren naar het beloofde land. Hem, Samuël ook, en Sarie, zijn kleinkind.

Toen greep hij van een spijker een oude wetsrol.

En hij las, nog urenlang.

Saartje sliep gerust, in slaap gezongen met het schone lied over dat heerlijke, beloofde land.

VRIENDSCHAP.

HOOFDSTUK III.

't Was een paar dagen later, op een heel warme zomermiddag. Echt loom en moe lagen de drie vriendinnen voorovergebogen op het stuur van hun fietsen. Vóór hen lag wit glanzend de weg.

Ze waren die morgen al vroeg op stap gegaan: zingend en met grote plannen voor een lange tocht. Naar de hunebedden wilden ze gaan. En ze waren er gekomen ook. Op de oude brokken steen waren ze geklauterd en er bovenop gezeten hadden ze hun twaalfuurtje gebruikt. En nu waren ze weer op de terugweg. Door de heide waren ze gekomen op de lange asphaltweg naar het Zuiden. En wat leek die weg lang en hoe vermoeid waren ze. Nog niets was er van de stad te zien.

„O kinderen, ik rol van m'n fiets af”, zei Suus zuchtend. „En ik wou dat ik m'n zonnehoed maar had. 't Is of m'n gezicht in brand staat.”

Tine gooide haar hoed naar Suus. „Hier. Vang.”

Nog net pakte Suus het haar toegemikte hoofdedksel.

Lekker, die grote rand. „Reuze van je, Tien”, zei ze dankbaar.

„Als ik hem straks maar weer een poosje terugkrijg”, antwoordde Tine. „Ik voel de zon nu al branden.”

Ook Greet was vuurrood. „Komt er nooit een eind aan die weg”, jammerde ze. „Waren we maar in het bos, we worden doodop zo.”

„Ik doe m'n zakdoek over m'n hoofd”, zei Tien.

„Ja, dat is nog zo mal niet”, stemde Greet in. „Even afstappen, want dat kunnen we niet doen, terwijl we op de fiets zitten.”

„Maar hier niet rusten”, zei Suus, „want dan raken we in slaap en kunnen we straks helemaal niet meer wegkomen.”

Het was twee uur en ze hadden nog een uur te fietsen.

Plots zei Truus: „Ik weet wat! Als we dadelijk het smalle bruggetje achter het kerkhof overlopen snijden we die hele hoek af en zijn we zó in het bos.”

„Ja, dat doen we. Alleen kunnen we daar een eindje niet fietsen.”

„Geeft niet”, besliste Suus. „Wanneer we kalm lopen rusten we ook.”

Daar waren ze al bij het wrakke bruggetje. Even scheen het of het op het mulle zandpaadje nòg heter was dan op de weg, maar dan was daar ineens het bos. Spoedig liepen ze nu onder zware, eeuwenoude bomen. Als bij toverslag zaten ze op hun fietsen en opgewekt ging het nu weer voort.

„Wat een verschil!”

„Gelukkig!” zei Greet. „Ik kon niet meer!”

Tine zette vrolijk in:

Wie met ons wil naar buiten gaan,
Dwalen in 't golvend hout,
Wie sijs en vink wil horen slaan
Hoog in het beukenhout,
Die moet geen suffe dromer zijn,
Maar vrolijk, rap en reê.
Want alles jubelt, juicht en lacht
En wij, wij zingen mee!!

Vrolijk klonk het zingen over de weg. Ze waren vrij, het was vakantie en dat moèsten ze uitzingen.

Door het laantje kwamen ze bij een weiland, waaromheen brede sloten waren met fris helder water.

„Ik zou er zo wel in willen springen!” riep Suus. En dat meende ze, want ze sprong terwijl ze het riep van haar fiets af. Ze liet de fiets in het gras vallen en ze trok met een vlugge beweging haar sandalen en kousen uit en stapte, voorzichtig proberend hoe diep het water was, in het heldere slootje.

Greet had een dappere bui, want ze volgde het voorbeeld van Tini en Suus.

Een vrolijk gebabbel en geschreeuw klonk er over het land en de meisjes vonden dat ze er hélemaal van opfristen. Maar voor Greet was de pret er gauw af, want ze merkte dat er kikkers in de sloot zaten: vette groene kikkers. En ook Suus was eigenlijk wel wat vies van die glibberige dieren. Maar in de haast om er uit te komen waren ze aan de andere kant van de sloot uit het water gegaan.

Ze hadden echter geen van drieën zin om dadelijk het water weer in te gaan en Suus stelde voor om eerst wat rond te lopen op het land.

„Laten we naar de duiventoren gaan”, stelde Tini voor. „Die staat hier achter het weiland, daar vlak bij die bomerrij.”

„Kijk, je ziet net een punt, dáár!” riep Greet en trok de anderen mee.

Ja, daar stond de oude vervallen toren. Er was niets moois aan, maar duiven waren er veel, zwervende duiven. Bosduiven en stadsduiven die bij de torens geen voedsel vonden en hier nu even buiten de stad in de vrije natuur voedsel vonden en een onderdak in de duiventoren.

Het was er altijd druk bij die duiventoren. De stadsbewoners wisten wel dat de overgebleven toren van het oude kasteel door de duiven in gebruik was

genomen. Eens kreeg de oude kasteelruïne daardoor de naam van „duiventoren”.

Er waren zelfs een tijdlang mooie pauwstaartjes in de toren gehuisvest geweest. Niemand wist hoe ze er kwamen en niemand wist ook waarheen ze vertrokken waren.

„Wie het eerst er is”, stelde Tini voor en meteen renden ze allen weg.

Maar ineens riep Tini: „Greet, Suus! Kijk eens! Wisten jullie dat hier een nieuwe sloot was en een weggetje? En daar aan het eind een huisje?”

Het was een heel oud huisje en nooit door hen opgemerkt. Maar nu was het bewóond.

„Dat we het nooit gezien hebben”, zei Greet verwonderd. „Ja, en dat weggetje was er ook niet, daardoor zagen we het niet, het stond tussen de bosjes.”

Roepend, pratend en véél drukte makend stormden ze op het huisje af. Voor de duiventoren hadden ze geen ogen meer.

Maar plots steeg hun verbazing nóg meer.

„Kijk nou eens, daar ligt dat zieke kind in dat wagentje.”

Tini hield de anderen tegen.

„Niet verder gaan, wachten jullie even.”

„Zou ze hier wonen?” vroeg Greet.

„Wat een klein huisje!” riep Suus hard, zodat het meisje in het ziekenwagentje het zeker horen moest.

„Kijk, ze ziet ons!” riep Greet weer. „Wat een mal schaap.”

„Niet zó doen”, waarschuwde Tini nu. „Wat weten wij van haar af? Ze kan wel heel erg ziek zijn. Ze ligt zo stil.”

Ja, het meisje lag stil, maar haar hoofd hield ze toch opgericht en ze keek in de richting van de meisjes, die zo onverwacht en wild kwamen aandraven.

Het „kind” had papieren in haar handen en ze keek vreemd, beangst.

„Wat een mal kind is het toch!” riep Suus opnieuw en druk zwaaiend met haar armen riep ze: „Zeg, zie je ons nu of zie je ons niet? Hoe is het eigenlijk?”

Ja, het zieke meisje zag hen wel en zuchtend zei ze: „O, grootvadertje, kon ik toch ook maar zo lopen.”

Maar grootvader was er niet. Hij was naar de stad om boodschappen en hij kon zijn kleine meisje niet troosten.

Toen lichtte er iets in de ogen van het zieke meisje.

Het was goed dat grootvader er niet was. Nu kon ze de meisjes bij zich roepen, want dat zou grootvader zeker nooit goedvinden. Ze probeerde nu de meisjes te wenken.

Ze ging wat meer rechtop zitten. Zo zou 't gaan. Maar door de beweging gleden de papieren waaruit ze las uit haar handen. Ze vielen. De Wet, de Heilige Wet, van grootvader. De wind kreeg ze te pakken. Hij draaide ze om, weg vlogen de vellen over de sloot.

„Ze verliest wat”, schreeuwde Tini.

„Ze waaien hierheen, kijk net over de sloot!” juichte Greet.

Suze was er al bij. Had ze al te pakken.

„O kind! Kijk eens. Wat is dat nou?” zei Tini verbaasd.

„Wat een gek papier! Wat een rare letters. 't Lijkt wel het kriskras-ABC”, gnuifde Greet.

„'k Geloof dat het Hebreeuws is”, meende Tini. Haar broer was student. „Jan heeft ze ook wel zo in een boek.”

„Hebreeuws! Weer wat nieuws”, mompelde Suus. „Wat moet zo'n kind nu met Hebreeuws? Afijn, ja, dat is het 'em. 't Is een Jodenkind. Joden kennen Hebreeuws. Dat leren ze op school!”

Suus pakte de papieren stevig vast. „We geven ze niet terug hoor. Zo'n raar kind. Nee hoor!”

„Natuurlijk wel!” commandeerde Tini. „Wis en zeker!”

„Laat mij ook eens zien”, zei Greet.

„Hé, kijk dan! Kijk hier! Wil je dit terughebben?”
gilde Suus.

Er gingen opeens twee armen uit het wagentje omhoog.

„Geef toch hier!” riep een hoog stemmetje.

„Wat een eigenaardig kind”, zei Greet.

„Ik ga naar d'r toe”, zei Tini.

Suus volgde. Greet ook.

Alle drie plonsten ze in het slootje.

„Hu, wat eng”, rilde Greet. „Griezelig.”

Gelukkig waren ze er gauw door. Daar was de heg.
Dáár was het „rare” kind.

Een beetje verlegen stond ons drietal nu tegenover het meisje. Ze was zo bleek, zo stil, zo geheimzinnig.

„Geef maar hier, dank jullie wel.”

Dat was het begin.

„Wat is dat?” vroeg Suus.

„Het is de Wet van grootvadertje”, antwoordde het kind in een mengelhoestaaltje met weinig goed Nederlands.

Verbaasd keek Tini op. Was het een vreemdelinge?

„Woon jij hier?” vroeg Tini.

„Ja”, zei het meisje.

„Hoe heet je?” vroeg Greet.

„Saartje”, was het antwoord.

En toen begon ze te praten.

Saartje zei: „Noemen jullie mij maar Sarie.”

En Suus zei: „Dat is Tini en dat is Greet en ik heet Suus.”

En toen begonnen ze te vertellen. Hoe ze gedacht hadden dat de oude man een rover was die meisjes meenam. Hoe ze eigenlijk bang waren voor den oude.

Hoe raar ze Sarie eerst vonden. En ze vroegen waarom ze zo stil moest liggen in het wagentje. En altijd buiten. En of ze hier al lang woonden.

Toen begon Sarie weer te praten. Dat ze het zo fijn had gevonden, drie meisjes bij het bessenveldje te zien. Dat ze het zo naar vond dat grootvader zo bang van andere mensen was. En hoe dat eigenlijk kwam. Dat ze hier nog niet lang woonden, want dat ze uit Rusland en Duitsland weg moesten en dat zij zwak was geworden en daarna altijd zo hoestte en dat dokter had gezegd: „Rust en buitenlucht!” Dat ze daarom altijd buiten was in haar rolstoel, haar wagentje.

Onze drie konden het maar nauwelijks verstaan, dit rare taaltje, half Duits, half Vlaams en andere vreemde klanken er in. Maar zij begrepen haar. Het was geen „raar” kind. Het was een „reuze” kind!

En haar grootvader was nu weg. Nu lag zij „hun Bijbel” te lezen. Het was een goed kind, die Sarie. Dat geloofden ze nu vast. Maar zij was ziek en eenzaam.

Onstuimig sprong Suus naar voren: „Sarie, wil jij ons vriendinnetje worden? Doe het, doe 't nou!”

„Ja Sarie, doe het.”

„Doe het.”

Het kleine, zieke, geheimzinnige Jodenmeisje keek blij verrast op. Haar ogen schitterden van vreugde. Hun vriendinnetje? Met hen praten? Met hen hier bij het huisje pret maken? Als grootvader uit was?

„Natuurlijk! Graag! Ja, ja, ik jullie vriendinnetje!” juichte ze.

Zo werd de vriendschap gesloten.

Maar ze moesten oppassen. Want de oude grootvader was bang, was schuw voor kennissen..... Hij zou het nooit goedvinden. Nee, nooit!

Maar Sarie wilde wel! En Suus, Tini en Greet ook.

Dan moesten ze maar heel, heel voorzichtig zijn. Dat hij het niet merkte. Later zouden ze het hem wel vertellen. Later, dan zou hij het wel goedvinden.

„Tieneke, Gretchen, Soezy! Nu moeten jullie weggaan.”

Sarie zei dat ze nu weg moesten gaan. Niet lang zou het duren of grootvader zou terugkomen. Hij mocht hen hier nu niet zien. Nu nog niet.

En met een laatste hartelijke groet stapten de drie meisjes weg, de tweede sloot weer door, het torentje met de duiven voorbij, de eerste sloot weer door.

Ze trokken de kousen en schoenen aan, pakten de fietsen op en reden weg. Het paadje af, de hoek om, de tennisbanen langs, de hoofdweg op naar de stad.

Even keek Tine nog om. En ze zag heel ver nog het weiland met het kleine huisje. Dan kwamen ze in de stad. Dat was bekend terrein en ze waren gauw thuis.

HOOFDSTUK IV.

Dat was hun geheim. Hun stille afspraak.

Tini, Greet noch Suus vertelden thuis van de ontmoeting.

Eerst moest de vriendschap „mogen” van den ouden grootvader. Dan pas zouden ze het thuis en aan iedereen vertellen.

Fijn zo'n geheim. Zo'n echt geheim. Van zo'n vriendschap in het kleine boshuisje.

De volgende dag gingen ze er direct weer naar toe.

Tini was de voorste. Voorzichtig liepen de anderen haar achterna. Naar de eerste sloot. Schoenen uit. Kousen uit. Er door. In vlugge draf het weiland over. Achter de duiventoren bleven Truus en Greet plat in het hoge gras liggen. Tini verkende het pad. Zij floot: fuút! fuút!

Geen antwoord.

Nog eens fluiten en nog eens.

Een zacht, zwak fluit-gilletje klonk terug. Vanuit het heggetje.

Tini ging rechtop staan. Wenkte Suus en Greet.

„Ze is er. En ze fluit terug!” fluisterde ze.

„Vooruit dan!” antwoordde Suus.

Daar plonsden zij al in de tweede sloot. De kant op. Met natte blote benen over het paadje de heg langs.

„Daag!”

„Hallo, Sarie!”

„Tag”, zei Sarie. „Groszvater is weg, wir kunnen spreken mit elkander.”

Lachend zetten de drie zich naast het wagentje van Sarie. Fijn, haar grootvader was weer weg.

Achter de duiventoren bleven Truus en Greet plat in het hoge gras liggen.

„Heb je het al verteld, dat wij hier geweest zijn?” vroeg Greet.

„Nein, nicht nog, aber das kommt wel. Das kommt recht. Er ist nach der stad. Komt snel wieder. Mit eine Stunde.”

„O, dat duurt nog lang”, zei Suus. Ze had geweldig veel schik om het eigenaardige taaltje van haar nieuwe vriendin.

„Ben jij erg ziek?” vroeg Greet.

„Ich ja, ich bin etwas krank..... Aber der Herr Dokter sagt: ich soll bald wieder besser sein.”

„Ja, ja, de dokter zegt, dat je hier in het bos gauw beter bent, hè?”

„Ja, ja!”

„Komen jullie uit een grote stad?”

„Ja, ja, ein grosze stad. Sehr grosz. Eerst Kiev in Rusland, danach Berlin und auch wohnten wir lange in Köln.”

„O ja, in Keulen”, zei Tini.

„Wat heb jij dan al veel gezien van de aarde, Sarie”, zei Greet jaloers. Zij vond aardrijkskunde het fijnste vak op school. Meneer kon er zo mooi bij vertellen, haast mooier nog dan bij de Bijbelse geschiedenisles. Wat had die Sarie veel gezien. 'k Wou, dat ik daarbij was geweest, dacht Greet stil.

Suus knoopte haar ceintuur los. Aan die riem zat 'n klein leren zakje genaaid, waaruit ze twee stukken melkchocolade haalde en die op het dekentje legde, dat Sarie's benen bedekte.

„Voor jou!” zei ze. „Eet ze maar lekker op.”

„Fein, fein, lekker!” zei Sarie.

Hoewel ze erg verwend werd door haar grootvader, kreeg ze toch niet veel van dit soort lekkers. En meteen begon ze er van te smullen. Ze genoot. Een gezelschap jonge vriendinnen als dit had zij in anderhalf jaar niet bij zich gehad. Met meisjes van haar eigen leeftijd had ze in lang niet omgegaan. En dan deze

drie Hollandse meisjes. Wat waren ze aardig tegen haar.

Sarie wees naar binnen.

„An die muur hangt de Harpe..... Wollen jelui die halen for mij.....?”

Suus stooft op. Greet en Tini er meteen achteraan. Daar liepen ze het huisje binnen. Wat klein. Van binnen leek het nog kleiner dan van buiten. Eén kamer-tje maar met een keukentje. En in de kamer was een houten laddertje naar 't zoldertje.

Daar slaapt de oude grootvader zeker, dacht Greet.

Even keken ze rond. Het zag er toch erg netjes uit, hier binnen. Alles keurig opgeruimd. Toen zagen ze de harp hangen. Tini greep hem voorzichtig van de spijker. Bij het afpakken gleed een zachte trilling over de snaren. Wat een mooi geluid. Zou Sarie dáárop kunnen spelen? Zou ze er op gaan spelen? Nu? De harp voorzichtig dragend kwamen zij weer naar buiten.

Sarie hing al voorover uit haar wagentje. Juist, ja, ze hadden hem gevonden.

Zacht liet Tini de grote harp op het wagentje zakken.

Sarie pakte hem aan en meteen grepen haar ge-oefende vingers naar de snaren.....

Hoe kan het, dacht Suus, een meisje net zo oud als ik.

En Sarie tokkelde, bespeelde de oude harp.

Zacht, wondermooi, ruisend onder de blauwe zomerhemel, klonk het snarenspeel. Eerst een weemoedig liedje. Onbekend, maar héél mooi en teer. Dan het bekende Duitse Loreley-lied.

Toen, ineens begon Sarie er bij te zingen. Een mooi helder stemmetje klonk op. Zij zong in een vreemde taal. Maar het was een bekende wijs. En de drie ver-stonden de woorden ook wel zo'n beetje:

„Looft God, looft Hem met snarenspeel en orgel.”

„Een psalm”, zei Tini.

Wat was dat mooi!

„Hè”, zuchtte Greet, toen het uit was. „Waar heb je dat geleerd? Komen jullie dan ook in de kerk?”

„Das lernte ich van mein Groszvater”, zei Sarie. „Er ist forzanger geweest in unser synagoge. Er kan schön spielen, schön singen.”

Sarie was al weer begonnen. Een vrolijk woudliedje nu.

Maar opeens schrok Greet op. „Sarie, Sarie, daar is je grootvader!”

Algemene ontsteltenis.

Ja, daar kwam, nog heel ver, vanaf de straatweg, de oude grootvader aangesukkeld. Hij kon nog niets gezien hebben. Hij was nog te ver weg.

„Vlug, vlug!” riep Tini. „Geef hier je harp, Sarie!”

Snel gaf Sarie het wondere instrument aan Tini over.

Greet maakte al benen. Door de tweede, door de eerste sloot was ze al. Hijgend zat ze veilig in het gras.

Maar Tini moest de harp eerst nog gaan ophangen.

Suus bleef bij Tini.

Met moeite vonden de twee de spijker terug.

„Niet zo wild, niet zo wild, anders beschadig je hem, Suus.”

„Ja, maar we moeten maken dat we weggomen. Anders is het te laat.”

De harp hing eindelijk, maar het was al te laat.

Daar naderden voetstappen. Regelmatig stootte een zware stok op de harde grond.

„Daar is hij al”, fluisterde Suus.

Angstig keek Tini om zich heen. „Bukken”, zei zij.

Daar was de oude. Hij mocht hen niet zien.

Gebukt door de vierkante ruitjes loerend keken Suus en Tini naar het tuintje en naar het plaatsje, waar Sarie lag. Haar grootvader ging regelrecht op

haar af. Maar zij zagen nog hoe Sarie angstig achterom keek, waar zij toch bleven.

Dan nam Tini een kloek besluit.

„De ladder op”, zei ze tot Suus, die alle voorzorg vergetende, nog steeds door het ene ruitje naar buiten gluurde. „De ladder op, vooruit naar boven. Hij mag ons niet vinden.”

Zo zacht mogelijk klommen ze achter elkaar naar boven. Al gauw stonden ze op een vliering. Er stonden een ledikant, een oude tafel en twee rieten stoelen.

„Wat moeten we nu doen?” vroeg Suus angstig.

„Nou kind. Hier zijn we voorlopig veilig. Weet je wat? Kijk, kijk daar eens!”

„Een dakluik!” juichte Suus.

„Een luik aan de achterkant”, zei Tini. „Kom, ga mee, kijken of het open kan.”

Ze morrelden wat. Het luik ging open. Het kwam in de goot uit.

Suus was het eerst buiten. Tini volgde.

Wat griezelig, een smalle goot en wat is het glibberig.

„Kijk, hij loopt om heel het huis heen.”

„En daar is een pijp naar de regenton”, fluisterde Suus.

„Nou vooruit, jij op de hoek en ik naar beneden; daarna ik beneden op de loer en jij er af”, voegde Tini er aan toe.

Zo gezegd zo gedaan. Over het smalle gootje hobbelde Suus naar de dakhoek. Ze zag de oude nog bezig met Sarie. Tini kreeg een knik. Daar liet Tini zich zakken langs het dunne, zinken regenwaterpijpje.

Leuk, net jongenswerk, dacht Suus. Maar nu moest zij. Tini stond al op de uitkijk. Die was al veilig op de grond. Ook Suus zakte langs het pijpje. Tot ze halverwege was ging het goed. Maar toen: krrak deed de rok. Aan een pin bleef hij haken. Krrrak! klonk het

opnieuw en de scheur werd tweemaal zo lang. Zo kwam Suus beneden, met een grote winkelhaak in haar grijsflanellen sportrok.

Gelukkig echter had de oude niets gehoord. Hij stond nog steeds z'n „kleintje” te verwennen..... Een mooi platenboek had hij voor haar meegebracht. Een ècht mooi. Je kon het vanuit de verte zien.

„Ziezo. Nu nog weg”, zuchtte Tini, moe van inspanning. Dakklauteren is geen dagelijks werk voor meisjes.

Nu nog weg. Maar hoe?

„Luister eens”, zei Suus plotseling. „Luister eens, Tini. Wat zegt haar grootvader nu?”

Hè, plotseling scheen hij boos geworden te zijn. Ze hoorden hem tenminste mopperen.

„Hoe kom jij aan papieren van chocolade?” vroeg hij.

O wee! Nu merkte hij het. Nu moet Sarie het zeggen. En Sarie zei het.

„Die meisjes van laatst, bij het bessensplekje, die waren teruggekomen en die waren zo aardig, die hadden deze chocolade voor haar meegebracht. En of nu die meisjes nog eens terug mochten komen als hij er bij was.”

Tini en Suus hoorden alles. Jammer dat zij het gezicht van „grootvader” niet zien konden.

Maar hij sprak al: „Saartje, m'n kleine, wees voorzichtig. Pas op in de wereld. Doe het toch niet. Joden lachen ze altijd uit. Pas maar op. Maar omdat je het nu zo lief vraagt, zal je oude grootvader er een nachtje over slapen, hoor m'n Saartje. Wie weet m'n kindje als ze werkelijk goed zijn, die meisjes, dan...”

Meer verstonden die twee daar achter het huisje niet, want een dikke zwarte kip begon vlak bij hen héél hard te kakelen. En bovendien, ze moesten weg, nodig weg. Wat zou Greet wel denken? Waar zou die heengestoven zijn, daarnet?

Voorzichtig trokken ze terug. Héél, héél stil. Over het hegje naar de sloot. Alles achter het huisje om. Op een andere plek dan op de heenweg. In de hoek, niet langs de duiventoren, het weiland over. 't Was beter dan de andere sloot door te gaan.

Daar lag Greet, languit in de zon te braden. Tini en Suus sprongen op haar toe. Juichend sprong ze op.

„Hij weet het! Hij weet het!” riep Tini. „En hij was niet eens zo heel erg boos. Hij merkte het aan de papieren van de chocolade van Suus. Hij weet het.”

En..... hun geheim was geen geheim meer.

DE DOKTER KOMT TERUG.

HOOFDSTUK V.

De andere dag regende het. Vroeg in de morgen was de oude Samuël al naar buiten gestommeld. Z'n Saartje sliep nog. Hij rommelde wat buiten op het kleine erf. Het mistte en er waren flinke kletterbuien. De duiven kropen bij elkaar in de houten toren. De vogels in het nabije bos hielden zich schuil. Het was onprettig weer en ongezond voor Sarie.

Ze werd nu wakker. Grootvader kwam weer op het huisje toe. De natte damp sloeg naar binnen. Een hevige hoestbui kreeg Sarie, een heel erge, en haar lichaam schokte heen en weer, terwijl ze naar lucht snakte.

Anstig schoot de oude grootvader toe en zei: „O, mijn kleintje, wat is het weer erg.”

Het hoesten ging over in een droge kuch en dat duurde urenlang. Heel de morgen maar door.

Ze hoest haar longen stuk, dacht de bezorgde grootvader. Die valse wereld. Die meedogenloze schurken. Zij hebben haar zo gemaakt. Zij. Door dat vluchten in de kou, de straat op. De hoge sneeuw door. Toen kreeg ze het te pakken, z'n Saartje. En nu. Nu wil het niet weg. Met mooi weer is het bijna over. Maar met slecht weer, als nu, krijgt ze vreselijke hoestbuien. Die schurken. Die haar, die hèn zo opjoegen. Zij waren oorzaak van het begin van

deze longziekte. Of het nooit eens beterde. Soms gaf de dokter wel hoop. Maar nu?

Toen het hoesten eindelijk weer wat minderde, zei de oude tot het dood-vermoeide meisje: „Saartje, kind, ik ga even weg, naar den dokter, hoor!”

Ze knikte alleen. Durfde nog niet spreken, bang voor herhaling der hoestbuien.

De oude grootvader sukkelde heen. De dokter was niet thuis, maar over anderhalf uur zou hij kunnen komen. „Stellig”, beloofde mevrouw.

De oude ging vlug naar huis terug. Dikke, grauwe wolken goten hun inhoud over het land en de regen striemde hem in het gezicht. De weg was één modderpoel. Moeizaam strompelde de oude, tegen de wind optornend voort. Hij was wel oud, maar hij was sterk!

Hij dacht er aan hoe Saartje vroeger in het verre land, dit weer juist zo „lekker” had gevonden. Hoe vrolijk kwam ze altijd uit school, ook al was ze nat-geregend. De wredaards. Hun schuld was het. En de oude liep sneller door. „O, Almachtige”, bad hij, „help mijn kleine, laat haar leven. Straf haar beulen en help ons.”

Eindelijk bereikte hij het eenzame huisje.

Na een poosje kwam ook de dokter. Dokter Bramson wist het. Hier was zijn hulp hard nodig. Het was helemaal niet goed met het kleine meisje. Hij sprong uit zijn nat-glimmende wagen. Het deurtje sloeg met een klap dicht. Vlug liep hij het erf over en ging het huisje binnen.

Saartje lag bleek en geduldig in het wagentje.

„’t Is jouw weertje niet, m’n kind”, zei dokter Bramson vriendelijk. „’t Is jouw weertje niet, hè?” En dan stil vooroverbuigend: „Heb je het weer zo te kwaad?”

Dokter kende haar, wist hoe hij haar helpen kon. Hij was hun enige vriend in het voor hen zo vreemde land. Hij wist er alles van en voordat zij ’t hem ver-

telden had hij begrepen hoe zij verdreven waren en hoe zij gezworven hadden.

En..... hij kon zo heerlijk de pijn wegnemen. Zijn medicijnen voor de hoestbuïen hielpen dadelijk. Ja, alles wat dokter voorschreef hielp best. Het was een fijne man. Hij kon je zo rustig maken en hij kon ook mooi vertellen. Héél mooi.

Toen ze hier pas woonden was het winter. Het vroom en dik lag de sneeuw. Grootvader was net een paar uur naar de stad. Sarie was alleen thuis.

Toen kwam de dokter. Hij had vriendelijk gelachen en toen hij hoorde dat grootvader niet thuis was, was hij heel lang bij haar gebleven. En toen hij eindelijk weg moest had hij gevraagd: „Weet je wel, Sarie, wat het vandaag voor een dag is?”

Neen, Sarie wist het toen niet.

En toen had hij het Jodenkindje verteld, dat het Kerstfeest was. Hij had haar verteld van een Heiland, die op aarde kwam om zondaren zalig te maken.

Maar veel had hij niet verteld, want grootvader was toen gekomen. Boos had deze toen geroepen: „Daarvan hoeft zij niets te weten. Niets, helemaal niets, dokter!”

Sinds had de dokter er nooit meer over gesproken. Maar wél had hij altijd vriendelijk gepraat met het zieke meisje en zo toch ten slotte het vertrouwen van den ouden man gewonnen. Ook nu kwam hij als een heel goed vriend, maar begon toch dadelijk te onderzoeken. Het koude metaal kriebelde op Sarie's rug. De dokter keek toen heel bedenkelijk. Het viel den dokter niet mee. Grootvader zag het wel hoe ernstig dokter werd. Stil keek hij toe, de oude, geslagen man.

Het onderzoek was voorbij. Dokter Bramson keek weer vriendelijk. Hij lachte. Hij maakte een praatje en schreef wat op.

Nooit ging dokter Bramson zo maar weg van Samuël. Altijd was er verse koffie. Dan bleef hij met dezen grijzen profeet, zoals hij hem noemde, wat napraten. Hier was zijn hulp ook nodig bij dezen ouden man, die den Christus niet kende.

Samuël bracht de koffie binnen in gezellige kopjes, wit met rood.

Ze zaten stil, de twee mannen, de éne een jonge, blonde Hollander, de ander een grijze, gebogen, haast afgeleefde zoon van het oude volk.

Sarie lag hen te bekijken. In haar kinderhoofd suisde het: „De dokter kan me beter maken. Het moet ook. Dan kan ik spelen met Tini, Greetjen en Suzy. Hollen, draven en klimmen kan ik dan.....”

„’t Is niet voortuitgegaan; het weer heeft veel schuld”, zei dokter nu. „Saartje, geduld hebben en dan een zonnetje, dan gaat het weer beter. Of-schoon.....” en hij zuchtte.

Sarie keek hem aan met grote, brandende ogen.

„Dokter”, hijgde ze, „zou het ook weleens kunnen dat ik..... dat ik..... niet, nooit weer helemaal beter werd?” Ze snikte het uit.

„M’n kind, ook dat kan. God alleen weet het. Ik weet het niet. Doch God is machtig. Bid veel tot Hem.”

„O man, o dokter”, murmelde de oude grootvader, „de Almachtige heeft ons verlaten. Mij, haar, ons, ons volk. De wreedaards worden de baas over ons. De schurken. Land na land joeg mij, joeg ons, joeg háár weg. De schurken. Dat is de oorzaak van het lijden van mijn Saartje.”

LIEF EN LEED.

HOOFDSTUK VI.

„Dàt was de oorzaak van het lijden van Saartje, dokter. Het verjagen, bij nacht en ontij. Dat ruwe spotten met ons, met het Joodse volk.”

De regen was opgehouden.

De beide mannen liepen nu op het wegje, vlak bij het natte, geurende bos.

„Dat eeuwige zwerven, dokter. Ik ben geboren in Antwerpen. Van oorsprong ben ik een Hollander. Al jong trok ik naar Amerika. Daar trouwde ik met Roza. Kort duurde mijn geluk. De wereld leek schoon. Ik had het best. Toen verloor ik al mijn geld. Moest terug naar Europa. Slechts m'n hond hield ik over. Begon eerlijke zaken. Het ging weer goed. Ik was in de bonthandel, ik moest naar Rusland, naar de pelsmarkten. Daar bleef ik wonen. Toen mijn dochter geboren werd — dat was de moeder van mijn kleindochter Saartje hier — begon de ellende opnieuw. In de nacht kwam een grote troep op ons huis aan. Ze zochten Joden..... Waarom? Hadden wij iets misdreven? Woedend zochten zij ons op. Met trompetten, veel herrie en een priester voorop..... Weg met de Joden.....

Ons huis werd platgebrand. Arm was ik weer. Drie van de vijf kinderen zag ik nooit meer. Met m'n vrouw en de twee overgebleven meisjes moesten we naar Siberië, naar de eeuwige poolnacht. We

moesten werken, in barre kou van 30 graden, waar we bij neervielen. Kruiwagens met ijzererts vervoeren, maanden-, jarenlang.....

M'n vrouw stierf. M'n éne meisje stierf. Alleen de moeder van Saartje hield ik over. En onze trouwe Kazan, onze herdershond.

Toen kwam de ommekeer. Na jaren. De nieuwe republiek gaf ons vrij. We mochten weg. We trokken naar Polen, later naar Berlijn. M'n Sara en ik. Ja, Saartje's moeder heette ook Sara.

Sara trouwde. Het werd een gelukkig gezin. Kleine Sara kwam. De vlugge, bij-de-hande Saartje. Wat speelde ze met onze Kazan. Alles werd toch nog goed. En ik, de oude vader, kon bij hen inwonen....."

Hier zweeg de oude even. Ze liepen nu onder de eerste bomen van het bos, die twee mannen, de één luisterend, de ander heel z'n hart uitstortend.

Flets kwam de zon door.

„Toen kwam, na jaren, de kleine Saartje huilend uit school thuis. Ze hadden haar uitgelachen. Uitgescholden. Een Jodin. Een Jodin. Een lelijke Jodin. En weer was het: Weg met de Joden. Ach, dokter, ik weet het wel. Onder ons volk zijn veel slechte, oneerlijke lieden. Zij bederven het voor de goeden. Maar ik werd bang. Ik dacht aan Rusland. Ik wilde weg. En toen, op een koude Novemberavond, gebeurde het vreselijke. We moesten weer weg. Allen. Tot onze trouwe hond, Kazan, toe. Met z'n vieren.

Het was wel geen vervolging in Duitschland, maar toch was het er voor ons niet meer uit te houden. We zouden dan maar weggaan. Met een auto. En ik was toch blij, opgelucht was ik, dokter. O, de sneeuw lag hoog, wel drie voet. Bij Hannover kwamen we in een dichte sneeuwjacht. De weg verdween in de sneeuw, in de mist. Maar ik, ik merkte niets.

Toen ineens een harde, hevige schok. Een luide knal. Een slag als bij een onweer. Het uitzicht was

benomen door de sneeuw. Een hevige botsing. Ik verloor mijn bewustzijn.

Toen ik weer bijkwam, lag ik op de grond, in de sneeuw. Ik lag naast de kleine Saartje.

Aan de overzijde lagen, onder een kleed, mijn dochter en haar man. Dood! Een autobotsing.

O dokter, het lot trof mij wel diep..... En de kleine meid? Zij hield, na die nacht, die lelijke hoest. Na die koude ongeluksnacht, na dat uren in de sneeuw liggen.

Men behandelde ons nog wel goed, hoor. Medelijden was er met de slachtoffers van het ongeluk. Maar dagen later, na de begrafenis, toen ik met het meisje verder trok, merkte ik het wel. Men was ons toch veel liever kwijt. Wij waren Joden. Ik heb hier rust gevonden. Maar voor hoelang? Wanneer zal men ons weer opjagen? Zijn wij, is ons volk, dan eeuwig verdoemd? Komt er dan geen uitkomst? Kwam de Messias toch. Het is tijd."

Bevend zweeg de oude.

Ontroerd zag dokter Bramson hem aan. Dan keek hij den oude recht in de ogen. En deze wist wat er komen zou. Hij voelde het. Vroeger werd hij altijd razend van drift. Nu niet. Hij zweeg en wachtte op de woorden, die de dokter spreken moest.

„Samuël, de Messias is gekomen. Ook voor jou, ook voor Saartje, voor heel het oude Jodenvolk."

Nog zweeg de oude Samuël en keek den dokter verlangend aan.

„We zullen daarover nog eens spoedig spreken, Samuël! Ik moet nu verderop."

Met een warme handdruk scheidden de twee mannen.

EEN VERJAARDAG EN NOG WAT.

HOOFDSTUK VII.

Langzaam reed de doktersauto op de alweer droog wordende weg. Nog joeg de wind, maar het was of hij alles wilde schoonvegen. En dat lukte wonderwel.

Mijmerend zat dokter Bramson achter het stuur. Hij dacht na over het gesprek met zijn ouden vriend, vooral over diens laatste vraag. Want de oude baas had hem bij het heengaan nog even vastgeklampt met de vraag of het goed was dat Saartje vriendinnen kreeg. Of het zijn zieke meisje afleiding zou kunnen geven, maar vooral... of die meisjes haar niet zouden plagen, want dat zou haar zeker nog meer van streek brengen.

„Laat me je dat overmorgen eens zeggen”, had dokter geantwoord.

Hij moest eens nadenken wie die vriendinnetjes konden zijn. Want het was waar, wanneer onbesuisde meisjes uit de buurt die kleine Sarie verdriet zouden doen, dan was het erger dan de eenzaamheid met haar grootvader.

Het verhaal van dien ouden baas had hem diep ontroerd. Wat een weg van teleurstellingen en verdriet. Geen wonder dat de oude bang was voor de mensen, bang voor de wereld. Geen wonder dat hij angstvallig voor zijn kleinkind waakte.

Nu reed dokter op huis aan. Terwijl hij de laan inzwentke klonken er in de tuin bij zijn bureu vrolijke

stemmen op. Er was feest. Z'n buurmeisje Tini was jarig. Hij hoorde de stemmen van de vriendinnen opklinken. Suus en Greet waren er natuurlijk ook. Z'n gedachten dwaalden van het tengere zieke Jodenmeisje naar zijn gezonde buurkinderen.

Ja, bij Tini was er groot feest. Behalve de schoolvriendinnen was er ook een oudere broer van een der klasseggenootjes. Die had zelf een film gemaakt. Van Batavia naar Holland. Hij was met zijn jonger zusje uit Indië gekomen en had van de hele reis opnamen gemaakt.

Joop had op reis goed voor zijn jonger zusje gezorgd; ze moesten samen naar Holland om te leren, want vader was op een eenzame zendingspost dokter.

Het was een fijne film. Suus gilde het af en toe uit en kneep Jannie en Joop telkens in de armen. Er waren bruine mannen te zien die rond het schip doken naar de dubbeltjes die de passagiers in het water gooiden.

„Zo'n kleine jongen bleef eens drie minuten onder water”, vertelde Jannie. Ze vond het erg prettig dat zij zoveel beleefd had.

Greet was hevig jaloers. Zij was nog nooit op zee geweest, had zelfs nog nooit een boot dichtbij gezien. En..... toen kwam er nog een verrassing. Jannie en haar broer hadden vanaf Marseille gevlogen. En ook daarvan had Joop een film. Van Marseille naar Schiphol.

Wat had die Jannie al veel beleefd.

Toch zou ik het zó niet willen, overdacht Greet. Zo ver weg, bij vader en moeder vandaan. Bij een oom en tante in een vreemd land.

Het hele vrolijke gezelschap vloog in gedachten mee over Frankrijk en over Nederland. Ze zagen nog mooie luchtfoto's van Lyon en Parijs. En onder het afdraaien vertelde Joop zo gezellig. Ook zagen

ze een mooi Fokker-toestel van binnen. Luie stoelen, klapbedden. Dienbladen met koffie en gebak. In zo'n toestel zagen ze Jannie zitten, die naar buiten keek.

Moeder knipte het licht aan. De film was afgelopen. Het dienstmeisje kwam rond met gebakjes, limonade en bonbons. Druk werd er nagepraat over al de belevenissen van Jannie en Joop.

„Nu gaan we pandverbeuren”, stelde Suus voor. Ze vond de film prachtig maar ze had toch veel te lang stilgezeten.

Ze brulden toen Greet de opdracht kreeg het plafond een zoen te geven. Hoe verzon Suus die dwaasheden? De stemming werd geen moment verstoord, ook niet toen bleek dat het tuinfeest niet door kon gaan, omdat het te vochtig was. En ver naar buiten klonk het vrolijk gelach van de jongelui.

Dokter Bramson zat in zijn studeerkamer en hoorde de vrolijke stemmen opnieuw.

Z'n vrouw bracht hem thee en begon ook al over de jolige buurtjes.

„Ik hoorde ze zoëven al toen ik de laan inreed”, vertelde dokter.

„Het is de hele middag al feest”, vertelde mevrouw.

Dokter fronste even het voorhoofd en zuchtte diep.

„Scheelt je wat?” vroeg z'n vrouw bezorgd.

„Nee, dat niet. Maar ik denk bij al die vreugde ineens aan mijn kleine zieke Sarie.”

Toen vertelde dokter het aangrijpende verhaal van den ouden Samuël aan zijn vrouw.

Plotseling veerde dokter op.

„Daar schiet me wat te binnen, vrouw. Die Tini, die vandaag jarig is, die moet ik eens gauw spreken. En dan neem ik die Tini en haar vriendinnen eens in mijn auto mee naar Sarie. Die meisjes zullen mijn kleine Sarie zeker niet plagen.”

De gedachte liet dokter niet meer los.

In de feestkamer was de maaltijd afgelopen. 't Was 7 uur en opnieuw zou de pret beginnen. Doch Tini's vader vroeg eerst even stilte na de maaltijd. Hij las, zoals alle dagen, de geschiedenis vervolgende van die morgen. Allen luisterden eerbiedig.

„Het dochtertje van Jairus.

En als Hij hen allen uitgedreven had, kwam Hij tot haar en zeide: „Dochterke, Ik zeg u: sta op!”

Plotseling schokte Greet op. Sarie, hun vriendinnetje. Kon Jezus haar ook helpen? Kon Hij Sarie beter maken? Ze kleurde bij de gedachte. Nog nooit had zij daaraan zo sterk gedacht als op dit ogenblik. Ze was er vol van. O, als dat eens kon.

Greet bemerkte niet eens, dat het lezen al afgelopen was. Werktuigelijk vouwde ze de handen, toen de gastheer dankte.

„.....dat onze Tini een jaar werd gespaard, daarvoor danken wij U, Heere. Leer ons allen U vroeg te zoeken. Amen.”

Stil verlieten ze de eetkamer. Maar een ogenblik later riep moeder: „Allemaal even helpen, meisjes.”

Met stapels borden, rinkelende vorken, lepels en messen renden ze naar de keuken.

Terwijl ze allemaal zo druk bezig waren klonk de bel.

„Nu al visite?” vroeg Suus verbaasd aan Tini.

„Welnee kind, dat is vast iets anders”, zei Tini, maar toch was ze nieuwsgierig wie er gebeld had.

„Hé, dag dokter, wat is dat leuk. Komt u binnen”, hoorden zij moeder in de gang zeggen.

„De dokter!” riep Suus.

„De dokter”, herhaalde Tini.

Vrolijk lachend kwam dokter Bramson binnen.

„Dag, mijnheer Heuvels; zo feestvierende jongelui.”

Met een zwaai liet hij zich in een stoel zakken en begon: „Tja, ik hoorde zo'n pret en gelach en toen hoorde ik van mijn vrouw dat er een jarige was. Waar is de jarige eigenlijk?”

Meteen kwam Tini de kamer binnen.

„Ziezo, buurmeisje, van harte gefeliciteerd; ik hoop dat ik niet te veel bij je behoef te komen. Alleen met verjaardagen zullen we maar hopen, niet waar. En ik heb hier wat voor je. Pak aan.”

Tini kreeg een doos heerlijke chocolaadjes.

En toen zei dokter: „Ja jongelui, denk nu niet dat ik alleen maar op verjaarsvisite kom. Ik kom met nog een andere bedoeling, hoor. Toen ik de pret hier hoorde vanmiddag bij het thuiskomen, dacht ik aan heel andere dingen. Ik dacht aan mijn kleine patiënte.”

Dokter vertelde het verhaal van den ouden grootvader die met zijn kleindochter verdreven was van huis en familie en na veel omzwervingen hier was terechtgekomen.

Onder het vertellen keken de vriendinnen elkaar met klimmende verbazing aan.

„Ze heet Sarie”, vulde Greet ineens het verhaal van dokter aan.

Zeer verbaasd keek dokter op. „Ken jij haar?” vroeg hij verbaasd aan Greet.

„Nou! Nou en of!” riepen de vriendinnen opgetogen.

Toen vertelden ze het hele verhaal. 't Was eigenlijk een erge opluchting dat de grote mensen er van af wisten en er blijkbaar zo'n genoegen in hadden.

„Dat komt dus prachtig uit”, stemde de dokter tevreden in. „Dan is het dus geen vriendschap op mijn verzoek, maar jullie zijn al vriendinnen van kleine Sarie.”

En toen vertelde de dokter verder van zijn plan om de kleine meid wat afleiding te bezorgen.

„Maar die oude grootvader dan?” viel Tini ongerust in.

„Kijk, daarom kom ik jullie met mijn auto halen en dan ga ik mee. Dan vindt de oude baas het zeker vertrouwd.”

Het werd een heerlijk plannen maken om Sarie een hele boel vreugde te bezorgen.

HOOFDSTUK VIII.

Greet leerde zwemmen en op een morgen, nadat het eerst nog even geregend had, waren de vriendinnen gaan zwemmen. En Greet's moeder ging mee om eens te kijken naar de vorderingen van haar dochter.

Tini kon al goed zwemmen en Greet was „aan de hengel” voor het eerst in het diepe bad. Suus sjouwde maar wat rond in het halfdiepe bad. Ze leerde nooit ernstig en ze vond het veel leuker met die gummi-beesten te spelen.

Toen Greet's moeder wegging bleven de vriendinnen nog wat stoeien, maar eindelijk klommen zij er uit. Net toen ze op de Achterweg naar huis liepen ging de zon weer schuil en tegen koffietijd regende het weer hard.

„Nu komt dokter natuurlijk weer niet om ons te halen”, mopperde Suus, toen ze thuis een boterham at. „'k Ga toch maar naar Tini toe, dan kunnen we daar op zolder spelen.”

Een uur later zaten ze op de ruime zolder. Greet zat met een groot stuk karton en Tini zwaaide met een kwast. Het leek wel jongenswerk, waar ze aan bezig waren, maar het ging enig.

Suus zat een raam van latjes te timmeren en toen ging Tini met mooie, strakke letters het woord „Zonnerust” schilderen. Ze hadden voor een kwartje oranje en zwarte verf gekocht bij den drogist op de

hoek. Wat tekende Tini keurig. Achter het woord *rust* tekende ze een grappig oranje vogeltje met zwarte snavel.

„Wat doe je nou?” vroeg Suus. „Je maakt een omgekeerde lijst: oranje vleugels en zwarte snavel.”

Ze moesten er geweldig om lachen, maar ze vonden de vogel erg leuk en dus bleef het zo.

Want op deze regenmiddag, nu dokter niet kwam om hen voor de tocht naar Sarie te halen, hadden ze een plan gemaakt. Ze zouden een naambord maken voor het huis van Sarie. Tini had toen de naam bedacht: „Zonnerust”. En boven aan het bord hadden ze drie zaklantaarns gemaakt, van Greet één, van Suus één en van Tini één. Daar hadden ze gekleurd papier om gedaan: rood, geel en groen. Die moesten 's avonds branden, vonden ze.

„Wat zal dat leuk staan, zeg”, meende Suus, terwijl ze hard aan het kunststuk werkten. De middag vloog om.

Eindelijk riep mevrouw Heuvels, dat het tijd werd voor de vriendinnen om naar huis te gaan.

„En, wordt het mooi?” vroeg ze belangstellend.

„Prachtig, mevrouw.”

„Fijn, moes.”

„Zo, dat is prettig en nu de regenmantels aan en naar huis.”

De volgende vacantedag begon prachtig en het weer bleef de hele morgen zonnig. Tegen half drie kwam de doktersauto voor.

„Zo, dames”, zei hij extra beleefd tegen de vriendinnen, „weest zo goed en stapt in.” En toen verbaasd: „Wat hebben jullie daar nou mee te sjouwen?”

„Ze willen het huis van Saartje opknappen”, lachte mevrouw Heuvels.

„Tjonge, tjonge, wat een plannen. En moet ik dat

alles maar meesjouwen? Maar het is een reuze-leuk plan. Wie heeft dat verzonnen?"

„Greet, Greet, dokter”, riepen Suus en Tini tegelijk.

Greet kreeg een kleur van genoegen, maar vertelde er gauw bij: „Ja, maar Tini en Suus hebben met alles geholpen, hoor dokter. Het is van ons alle drie.”

„Prachtig, hoor. Wat zal onze kleine vriendin het leuk vinden. Maar kom, instappen. U eerst maar, mevrouw Heuvels.”

Mevrouw had een pak en een tas bij zich. Toen volgden de drie vriendinnen met de „rommel”, zoals dokter plagend zei. Suus had de halve timmerbak op haar schoot. Een hamer, paaltjes, spijkers en een nijptang.

„Alles klaar?” vroeg dokter en meteen schoot de wagen de laan in.

„Lekker gaat dat”, vond Suus. „Ik wou dat we een hoop kinderen van school tegenkwamen.”

Langs het Hertenkamp kwamen ze, maar 't ging ze veel te gauw.

„Zeg, we moeten een vers voor Sarie maken”, verzon Suus. En meteen begon ze, op de wijs van Sarie Marijs, te zingen:

We hebben een vriendin, dat is de kleine Saar
Dat is zo'n aardig kind.
Ze heeft een hoofd met pikzwart krullend haar,
Wat een ieder aardig vindt.
O breng ons gauw naar dat kleine huis,
Daar waar die Sarie woont;
Daar ginder bij die dennen en die grote duiventil,
Daar woont die kleine Saar!

„Enig, wat leuk Suus. Maak je dat nu net?” vroeg Tini verbaasd.

„Nu allemaal zingen”, commandeerde Suus en zelfs mevrouw Heuvels en de dokter zongen mee.

„Ja, ja, ik breng jullie al. Hier zijn we er.”

Uitgelaten sprongen ze uit de mooie auto. Ze stormden meteen op het huisje toe en vlak daarvoor stond de rolwagen.

„Dag, dag, daar zijn we.”

En ineens stonden ze weer arm in arm en zongen nogmaals het „Sarie-lied”.

Verschrikt kwam de oude man toelopen. Wat was er aan de hand? Net wilde hij mopperend die drukte-maaksters weggagen, toen hij dokter zag. En toen begreep hij dat dit een plannetje was van zijn trouwen vriend en raadgever.

Zenuwachtig greep hij in zijn baard, stapte op dokter toe en schudde hem de hand.

Daarna maakte hij kennis met mevrouw Heuvels.

Wat was Sarie gelukkig. Ze juichte mee en recht overeind zat ze ineens. Haar hele lusteloosheid was met één slag verdwenen.

„Jawohl, ich bin die Sarie. Ah, Tieni, wie gaat es mit jou. Daag, Greetjen. Ha, Soezie.”

Sarie lachte en brabbelde maar wat.

En toen ineens liepen de vriendinnen met een vaart naar de auto terug.

„Gaan ze nu alweer weg?” vroeg Sarie hevig teleurgesteld. Maar daar kwamen ze alweer terug, de armen volgeladen, met het bord en de latten en meteen begonnen ze te timmeren en te graven. Even later stond het bord keurig recht in het tuintje.

„Ein Namen-Bord. O, grootvader, kom heran, een groot Namen-Bord. Wonderbaar, wonderbaar.”

De oude grootvader begon te begrijpen, dat deze meisjes goede kameraadjes voor Sarie wilden zijn en dankbaar zag hij het drukke gedoe aan.

Het werd een vrolijke middag op „Zonnerust”. Tini's moeder haalde flessen limonade en allerlei lekkers uit de grote tas.

Dokter Bramson moest nog even verderop naar een

paar patiënten en toen wilde Sarie tot vlak bij het leuke bord gereden worden.

Allen vlijden zich op de grond bij Sarie neer.

Tini's moeder ging hun voorlezen. 't Was een heerlijk verhaal, dat van 't begin tot het eind de aandacht gespannen hield.

„Wat kan u mooi voorlezen, mevrouw”, zei Greet.

Dokter Bramson kwam terug.

Nog een uurtje had hij de tijd, zei hij.

Toen greep de dokter het wagentje van Sarie. En Tini en Suus en Greet liepen mee. Ze gingen het paadje af, naar het bos.

EEN HEERLIJKE MIDDAG.

HOOFDSTUK IX.

Sarie genoot. Wat enig, dat de dokter zelf haar door het bos duwde. Haar vriendinnen plukten bloemen tussen het gras en legden ze in ruikers op het kleed over Sarie's benen of vlochten ze in lange slingers. Het rechte laantje liepen ze geheel uit. Toen kwamen zij op de hoofdweg. Tini nam nu de wagen van den dokter over en deze liep naast z'n kleine vriendinnen. Zijn hoed nam hij in de hand.

Verbaasd keken de weinige voorbijgangers het vijftal na.

„Wat is dokter Bramson toch een énige man”, fluisterden twee moeders met kinderwagens tegen elkaar.

Verder liepen ze. De hoofdlaan weer uit en bij de hoek het vijverbergje op. Wat zwaar reed nu het wagentje! Sarie was toch zo dik niet — maar de weg ging zo steil omhoog!

Daar waren ze boven! Heerlijk was het uitzicht hier. De dokter deelde sinaasappels uit.

„Fijn, lekker fris.”

„Hé, wat is dat daar?” riep Greet plotseling en zij wees naar beneden, rechts in de verte.

Vanaf hun heuveltje, dóór de dennen, zagen ze het! En ze hoorden het! Luid geblaf. Geloop van mannen in de verte, op het vierkante stukje heide. Springende, blaffende honden! Wat is dat nu?

„Ik geloof, dat de veldwachters met hun politie-honden bezig zijn”, zei de dokter.

„Hè, hè, dokter! Laten we dáár eens naar toe gaan!” riepen de meisjes opgewonden uit.

„Nou, dat kan wel”, zei de dokter lachend.

Het was maar een wip, het heuveltje af; twee, drie laantjes door en daar stonden ze op het walletje, dat om het vierkante heideveldje liep.

Wat leuk! Drie veldwachters hielden elk een prachtige Duitse herder vast; de honden trokken opgewonden aan de kettingen. En één politieman had zich verkleed als landloper. Hij had een sjofel, oud pak aan, leren beenpijpen en een opgevulde broek.

Daar klonk een fluitje!

De eerste hond ging los!

Het dier vloog op den „dief” af. Het zand stóóf op! Vlak bij den man gekomen, maakte het beest halt, gromde venijnig. Toen ging de dief er vandoor, probeerde nog weg te komen. Maar de hond was al bij hem, zette zich met zijn poten in het zand schrap en beet venijnig in de dikke broek. Hoe de dief ook trok, schopte, sleurde, de hond bleef doorbijten, met zijn scherp, sterk gebit. De dief was gevangen. De oefening was gelukt!

De twee andere dieren hadden woest getrokken. Woedend geblaft. Nu waren zij aan de beurt! Ook zij brachten het er goed af.

Daarna werd nog gesprongen, op commando, over een hoge houten schutting.

Toen mochten ze uitrusten.

De veldwachters herkenden den dokter dadelijk en kwamen op het walletje af. Na een korte groet volgde een gesprek. De meisjes luisterden nieuwsgierig toe. Maar Sarie luisterde niet. Geen oog had zij af van die prachtige honden. Zij keek maar naar die stevige, goed gedresseerde dieren met hun mooie ogen. Vroeger, thuis, had Sarie zelf een heel lieve, heel

trouwe herdershond gehad. Ze verlangde nog naar Kazan terug. De veldwachter met de rode snor merkte het op. Het zieke meisje met dat smalle gezichtje, keek gespannen naar hun honden!

„Zo zus. Je vindt onze beesten mooi, hè?” vroeg hij.

„Ja, schön. Fein! Fein! Die honden”, zei Sarie.
„Lijken op mijn Kazan; die is nu weg!”

„Heb jij dan ook een hond gehad, Sarie?” vroeg Suus.

„Ja; Kazan”, antwoordde Sarie. „Toen wij weg moesten kon Kazan niet mee. Hij is weg! Bij den groenteman.”

„Dat is jammer, Sarie”, zei de dokter. Hij begreep, dat Sarie wel héél veel van haar Kazan gehouden moest hebben! Wat een verdriet toch. Zwerven van land tot land, nergens thuis en het liefste vaak achterlatend.

De tranen stonden Sarie in de ogen — bij de herinnering.

„Ik heb nog een foto van hem”, zei ze zacht. „Zij hangt boven de harp.”

Stil waren ze allen. De veldwachters keken, getroffen door zoveel kameraadschap voor een dier, stil naar het verdriet van het bleke meisje.

Ineens fluisterde de „rode snor” zijn collega's wat in het oor.

„Ja, dat kan wel!”

„Het moet maar”, hoorde dokter Bramson de anderen zeggen.

De mannen riepen den dokter apart.

Wat was er toch?

Gespannen keken de meisjes toe.

Daar kwam hij alweer.

De veldwachters liepen weg, met hun dieren, naar de loods.

„Ik moet even mee met hen”, zei de dokter. „Blijf jullie maar hier wachten. Ik ben zo terug!”

En hij kwam zo terug! Maar..... niet alléén. De veldwachters liepen naast hem. Hun honden trokken en de mannen keken zo vrolijk. En de dokter lachte ook maar aldoor!

Wat had hij daar op zijn arm ?

Tini en Greet zwegen verbaasd.

Suus bromde: „Wat krijgen we nou?”

„Hier heb je Kazan terug.”

Op de arm van den dokter zat een mooie, goed getekende, heel jonge herdershond!

Dokter Bramson legde het lieve diertje op Sarie's benen.

„Hier heb je Kazan terug”, zei hij zacht.

In de loods was een nest met jonge hondjes. Rashondjes. Eén er van hadden de mannen aan het zieke kind gegeven. Wat een geschenk! En wat onverwachts! Zacht aaide Sarie het dier. En toen snikte ze even. „Taág! Taág Kazan”, fluisterde zij.

Een trouwe kameraad had zij weer.

Voor de achterblijvers in „Zomerlust” was de middag ook goed!

Mevrouw Heuvelds had het pak op de tafel gelegd, Ze maakte het open. Samuël keek toe; goede gaven, heel z'n leven had de oude Samuël ze niet nodig gehad. Maar dit was toch iets anders.

Mevrouw Heuvelds vertelde, dat ze nog heel goede kleren had die haar dochtertje veel te klein waren; Tini werd al zo groot en zo lang. Ze lagen toch maar ongebruikt. Als Sarie er wèl in kon zou alles nog best bruikbaar zijn. Een fijne wollen jas, een paar leuke jurken, een regencap. En dan die boeken. Mooie boeken en platenatlassen. Drie Duitse kinderboeken, van haar zoon, toen hij nog op de H.B.S. was.

Samuël lachte.

Sarie zou blij wezen!

Maar..... wat was dat?

Heel het gezicht van Samuël veranderde! Was dat geen.....

„Ja — en dat is een Nieuw-Testamentje”, zei mevrouw Heuvelds. „Daar moeten jullie samen maar heel veel in lezen.”

Vroeger zou Samuël van woede verbleekt zijn. Zou hij dit boek het huis uitgesmeten hebben, dit leugenboek. Over den Man uit Nazareth. Een Jood,

als hij. Maar die zich een Zoon Gods genoemd had. En velen had verleid.....

Hij las in zijn bijbel. Lang en veel! Maar het was geen bijbel. Het was: de wet en de profeten. En die beloofden een Messias.

Kwam Hij nog niet? Kwam Hij nooit? Zo dacht Samuël vroeger.

Nu was hij een oud man. En hoe ouder hij was geworden, hoe meer hij was gaan twifelen aan de komst van den Messias.....

En nu sprak die dame daar, de moeder van dat lange blonde meisje, dat zo lief was voor zijn Saartje:

De Messias komt niet meer. Die wàs gekomen. Hij was een Jood, als hij, de grootvader van Saartje. Eén uit het oude volk. Gelijk de profeten voorspelden.....

Maar zijn bezoekster was er zo zeker van: Hij, Jezus, was de Messias. Een redder voor de mensen....

„O, oude Samuël, ga tot Hem met uw Saartje, ga tot Hem, en alles zal licht worden..... Smart deert u dan niet meer..... Ge moogt dan vervolgd worden, veracht, van de mensen bespot en verjaagd..... Het deert u niet meer. Door dien Messias komt gij tot het Licht, het hemelse Licht!”

HOOFDSTUK X.

Dagen van regen volgden. De zomer ging voorbij. Het was stil in „Zonnerust”.

Stil stond de ziekenstoel in de kamer. Sarie lag te denken. Wat was grootvader toch stil, de laatste tijd. Zelfs de speelse jonge Kazan kon hem niet afleiden. Vaak las hij en schudde dan het witte hoofd.

Sarie las ook haar fijne boeken. Ze keek naar de mooie platen. Ze had een dikke, gezellige jumper aan, die haar heerlijk paste.

En Kazan blafte en sprong vrolijk rond.

Wanneer grootvader las sloeg hij niet veel blaadjes om..... Hij denkt meer dan hij leest, dacht Sarie wijs. Maar toch ontving hij de blijdschap.

„Zalig zijn die treuren, want zij zullen vertroost worden.....”

Had Hij dat gezegd?

„Ik ga heen om u plaats te bereiden.....”

Deed Hij zó.....?

En grootvader las en dacht.....

Dagenlang was het somber daarbuiten.

Maar steeds lichter werd het in zijn ziel.

Soms greep hij de oude harp. Dan speelde hij en zong. Oude woorden, woorden van hun koning, van David, maar nu met nieuwe betekenis:

„’k Zal dan eeuwig bij U zijn.....

Gij leidt mij uit het net... uit het net der vangers...

Gij verlicht mijn ziel.....”

Hij zong en hij speelde. En Sarie luisterde.

Toen werd het Zondag. En grootvader had tóch zijn nette, beste jas aan.

„Houdt u vandaag ook Sabbat, grootvader?” Verbaasd vroeg Sarie het hem.

„Ja, m'n kleine, m'n Saartje. Vandaag is het ook Sabbat.....”

En hij vertelde haar nieuwe verhalen, nieuwe geschiedenissen, die Sarie nooit eerder hoorde. Wat was dat mooi. En wat vertelde grootvader dat blij! Zó sprak hij vroeger nooit.

Er was een mens geweest, een zoon van David, bij hùn volk, in hùn Jeruzalem. Hij maakte zieken gezond. Hij liet de kinderen tot zich komen en zegende hen. Hij was goed; Hij was liefde. Maar de mensen doodden Hem. Jezus van Nazareth. Maar Hij was God zelf. En Hij kwam weer uit het donkere graf. En nu was Hij boven, dáár achter de donkere lichten, maar Hij zag hen allen. En die in Hem geloofden zou Hij eenmaal tot zich nemen, opdat zij Hem dan met psalmen zouden loven.

Dagenlang regende het. Maar in het kleine huisje deerde het niemand, want hij las vaak voor, de oude. En Sarie luisterde maar. Soms kreeg zij het weer benauwd. Dan kwam die hoest weer! Kon zij nu maar buiten liggen! In de zon. Maar er was geen zon. Ze kreeg het erger benauwd. Grootvader schoot toe. Weer zo'n hevige hoestbui.

De vlucht..... De sneeuw..... De koude..... Het zwakke meisje..... Alles vloog door zijn hoofd als hij Sarie zo kreunend vasthield.

Het hoesten was weer over. Eindelijk! De wind hilde door de takken. Sarie lag moe neer, van dat benauwde hoesten, van dat erge daarbinnen, in haar borst.

Wat hoorde daar de oude Samuël, daar, boven?
Hoorde hij het goed? Was het een stem?

„En leer ons alzo bidden..... vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.....”

Onze schulden. Onze zonden. Dáárom was het dus. Hij had gezondigd, hij de oude Samuël. Allen zondigden. Ook Saartje..... Dus dáárom!

Maar Hij redt! Hij helpt!

„Saartje, kleintje, luister eens! Luister eens naar je ouden grootvader! Je weet het wel, m'n kind, hè? Je grootvader heeft veel gezien. Veel landen, veel mensen. Je grootvader is arm geworden, hij heeft in de gevangenis gezeten, is gevluht, omdat hij een Jood was. Uit ons lieve huis, waar jij woonde, moesten we ook weg, omdat velen van ons volk zich slecht hadden gedragen en wij mee de schuld moesten dragen. M'n meisje, m'n kleintje, je bent ziek. Zal je weer helemaal beter worden? Ik weet het niet. Maar mocht je weer als je vriendinnen spelen gaan, eens word je oud! Net als je grootvader! Denk toch veel aan den Messias. Ja, want Hij is al gekomen. Hij is er al geweest. En wij kennen Hem.”

Het bijbeltje ging open. Nieuwe werelden ontsloten zich. Sarie hoorde van het Kerstfeest. En dat het al gauw kwam. Heerlijk!

Hij nam de harp van de spijker en hij speelde.

Samen zongen ze oude liederen, met nieuwe klank!

De zomer was voorbij.

Voor Tini, Greet en Suus was de school weer begonnen. Alles was nieuw. 'n Nieuwe leraar. Het was wat raar in 't begin. Maar het wende toch wel gauw. Hij was wel streng maar dat was toch wel goed. Je leerde fijn bij hem. Je genoot van zijn vertellingen.

Met Sarie ging het nogal, dacht Suus op een morgen, onder de handwerkles. Dan zweefden haar ge-

dachten nog weleens weg. 's Woensdagmiddags gingen ze meestal naar „Zonnerust”. Als er niet te veel huiswerk was tenminste. Het was er altijd fijn. En Sarie was zo blij.

„'k Wou, dat ik ook naar school kon”, had ze laatst nog gezegd.

Werd ze beter? Och, je wist het niet. Soms wat beter, soms weer benauwd.

Maar altijd lag de nieuwe platenbijbel naast haar ledikantje.

De rolstoel stond leeg tot de zomerse dagen.

En Kazan was een trouwe vriend geworden, vooral als de dagen zo lang schenen, als er geen vriendinnen kwamen. Hij hoorde de verhalen van Sarie stil aan en luisterde naar haar gesprekken met grootvader.

De oude was nog steeds beangst voor het leven van z'n kleintje. Maar nu liet hij het alles aan Gods wijze leiding over.

SARIE WORDT ERGER.

HOOFDSTUK XI.

„Zou je wel gaan, man?” vroeg mevrouw Heuvels op een stormachtige avond in November aan Tini's vader. „Het is zulk ruw weer.”

„Ik moet gaan”, sprak mijnheer. En daarmee was de zaak beslist.

Tini's vader was controleur en moest vaak 's avonds nog aan 't werk. Die avond moest hij buiten de stad zijn op de zuivelfabriek. Het gold een belangrijke zaak. Weer of geen weer, hij moest gaan.

Tini zat aan haar huiswerk. 'n Kaartje van Java moesten ze tekenen. Even hield ze op. Pa ging al naar de gang. Tini liep hem achterna, nam zijn dikke jekker en hield die open.

„Lekker, meid”, lachte hij.

Zijn motorfiets stond nog in 't voortuintje. De koplamp flitste aan.

„Dag, Pa!”

„Wees maar voorzichtig, hoor man; de wegen zijn glad”, riep moeder nog.

Gezellig zat de familie even later weer in de warme kamer; jammer dat vader nu weg moest.

In „Zonnerust” was het ook warm. Maar toch was men dáár niet blij. Sarie werd de laatste dagen weer véél minder. Het hoesten verergerde weer en Sarie werd zwakker. Eten kon ze haast niet en de oude Samuël was erg ongerust.

Een opgewekt motorrijder naderde het bos, op weg naar huis.

„Gelukkig, die open heide hebben we gehad! Nu is 't nog maar een peuleschilletje.”

De zaken waren goed verlopen. Meneer Heuvels verlangde naar huis. Maar hij moest kalm rijden, want de weg was glad en het regende nog steeds.

Pas op, man! Pas op! Daar is de hoek!

Door de wind hoorde meneer Heuvels het signaal niet. Het getoeter van die zware vrachtauto. En plots, onverwachts, schenen de felle lampflitsen hem in 't gezicht.

De remmen knarsten..... Een auto sloeg scheef..... Een motor werd gekraakt.

Een knal, een vlam, de berijder werd weggeslingerd, wég, tussen de bomen.

Ontsteld sprongen twee mannen uit de cabine..... Iemand aangerezen? Een motorfiets?

Ze vonden het slachtoffer in 't gras, nat, bemodderd, een wond aan het voorhoofd.

Bleek en stil lag hij. Er was geen mens in de omtrek te zien. „Hier kan de man niet blijven liggen tot jij hulp gehaald hebt”, zei één der twee mannen.

„Ik zie licht”, zei de ander, „kijk, daar staat een huisje.”

„Daar komt al iemand aan.”

Oude Samuel had de slag gehoord.

Verschrikt had hij opgezien. Een ongeluk? Op de weg? Was zijn hulp hier nodig? Wat een slag was dat!

Kazan rende ook de deur uit; de oude volgde, maar waarom ging de grendel niet op de deur? En waarom moest die deur nu openwaaien? Sarie lag in bed en de deur woei open. De stormwind gierde naar binnen en de olielamp uit! Hu, wat klepperde die deur! Wat sloeg die koude wind naar binnen. Benauwd hijgde de borst op en neer.

Kwam grootvader maar terug. Sarie dacht er niet aan, dat er een ongeluk was gebeurd.

Het duurde lang. Maar eindelijk toch kwam een kleine stoet het tuintje in. Het was donker in de kamer!

Sarie kreunde. De lamp werd aangestoken. Toen zag Sarie een man met een grote hoofdwond. Grootvader en een vreemde man ondersteunden hem. Even later kwam er nog een man met den dokter.

En dokter had al een ziekenauto gevraagd, die even later ook het erf op kwam rijden.

Een uur later werd mijnheer Heuvelds door een ziekenauto naar huis gebracht. Gelukkig mocht hij naar huis, want de verwonding scheen mee te vallen.

Maar Sarie werd na die ongeluksnacht erger. Ze ging hard achteruit. Geen dag ging voorbij of de dokter kwam.

Medicijnen, rust, veel versterkende middelen, niets hielp. Bange nachten volgden, want ze sliep haast niet. En de drie vriendinnen lieten zich ook niet zien. Slechts Kazan was trouw!

Tini was echter helemaal overstuur. Die arme pa, met zo'n bleek gezicht, helemaal in verband. En op school, grote repetities. In één week, twee weken, was zij niet bij Sarie geweest.....

Greet en Suus waren ook aan de repetities.

Tini's vader lag maar stil. Heel het huis rook naar het ziekenhuis. Eindelijk echter werd hij wat beter; de wond genas en de hoofdpijn werd minder.

Toen vertelde pa van den ouden grijzen man, die hem zo voorzichtig hielp, met dien enen, terwijl de ander weg was om hulp.

„Wat zijn we dáár in lang niet geweest”, zei Tini plotseling. „In het kleine huisje „Zonnerust”.”

„Morgen ga ik naar Sarie”, was Tini's besluit.

Die zelfde avond kwam dokter Bramson met het

bericht, dat de kleine Sarie veel ernstiger werd. Ze ijde en riep om haar Tini, Soezy en Greetjen.

De volgende dag na kerk gingen ze door het bos, de drie vriendinnen. Het was koud. Dorre takjes vielen van de bomen. Met vuile laarzen en natte jassen werd „Zonnerust” bereikt. Het bord stond er nog. Verregend en naar.

Zwijgend deed de oude grootvader de deur open.

„Kom maar vlug binnen”, zei hij.

Sarie had zo juist een hevige hoestbui gehad. Moe lag haar witte gezichtje op het witte kussen. Maar haar ogen lachten toen zij haar vriendinnen herkende.

Sarie wees op de platenbijbel. En Greet las er uit voor. De andere twee keken naar Sarie. Wat was ze nu zwak. In een hoek van het kamertje zat de oude. Hij wees op het naambordje in de tuin: „Zonnerust”. We moeten meer zon hebben, dacht hij. Zó, met die vele regen en storm en duistere dagen wordt Sarie nooit beter.

De dokter kwam ook nog. Hij schudde het hoofd.

„Het gaat achteruit, Samuël, het gaat achteruit. Eigenlijk moest je weg, weg van hier, naar de bergen, waar altijd een vrolijke zon is.”

Juist, dat had Samuël ook gedacht. Vaak gepeinsd. Maar het kon niet. „Ik heb geen geld”, zei hij.

Bijdehande Suus hoorde brokstukken van dit gesprek. Knoopte ze in haar oor! En 's avonds thuis kwam ze er mee op de proppen.

„O, moe! pa! Sarie is toch zo erg ziek. De dokter zei het zelf! Ik hoorde het. Als ze niet meer zon heeft, dan zal ze zeker sterven. Ze moet naar de bergen, naar de zon, zei dokter.”

Lang dachten zij na en maakten een mooi plan. Suus met haar vader en moeder. Een fijn, een gróót plan.

Maar in het kleine huiske heerste sombere stilte.

Saartje had het steeds benauwd. Ze hijgde; moeilijk en zwaar ging haar adem.

„O, Heere, breng toch uitkomst”, bad de oude zuchtend. „Gij, die Elia voedsel bracht door de raven, Gij, die zieken hebt genezen, help ook mijn Saartje.”

Zo bad hij. Hij bad hardop. En Saartje hoorde het.

Die nacht sliepen zij weer niet. Helemaal niet. Sarie kon niet slapen en grootvader troostte haar. Was zij bang om te sterven? Sarie moest niet vrezen. Die Jezus was ook voor haar gestorven, óók om haar te redden.

Toen greep Samuël de harp. Hij speelde en zong met gebroken stem:

„Maar de Heer zal uitkomst geven,
Hij, die 's daags Zijn gunst gebiedt;
'k Zal in dit vertrouwen leven,
En dat melden in mijn lied.”

HET GROTE PLAN.

HOOFDSTUK XII.

In de huiskamer bij Suus was het fijne plan gemaakt en al gauw was het bekend in de kennissenkring.

Meneer en mevrouw Van der Weijde, de ouders van Suus, waren erg blij met de goede gedachte van hun dochttertje. Suus kon toch ook wel ernstig wezen. Bovendien had meneer direct begrepen, dat de woorden, die Suus van 't gesprek tussen den dokter en Samuël had gehoord, hoognodig in daden omgezet moesten worden! Een zwak, arm meisje in het vochtige klimaat van de Hollandse herfst en winter. Neen, dat ging niet.

Meneer Van der Weijde had een duidelijke circulaire opgesteld en daarna nog even met den dokter gesproken. En toen riep hij vrolijk: „Suus, kind, trek je mantel maar aan! Wij gaan op pad!”

Daar stapten die twee, Suus en haar vader. Eerst ging het naar Greet. Even praten en toen tekende haar vader voor tien gulden op de lijst. Blij stapten die twee weer verder. Even later ontving ook dokter Bramson het tweetal. Meneer bleef even met hem praten en Suus dronk chocola bij mevrouw. Dokter tekende voor vijftig gulden!

Nu de dominee nog. Ook daar kwam het prachtig in orde!

Voor vandaag was het genoeg, vond vader. En blij gingen ze naar huis.

Op school was Suus heel de dag in de war. Ze zag een marter voor een wolf aan en Portugal voor Pruisen. Ze schreef twee en twintig fouten in haar dictee. De nieuwe spelling kreeg de schuld. Maar de schuld lag bij het plan. Het grote plan!

Geheimzinnig fluisterde Suus in 't speelkwartier haar vriendinnen het grote nieuws in de oren. Ze hadden een lijst en het doel was: Sarie naar de bergen, naar de zon! Of Greet en Tini ook meegingen vanavond.

Natuurlijk! Graag!

In de avond togen Suus en haar vader met de vriendinnen er weer op uit. Het ging goed. Ieder die het verhaal hoorde, tekende.

Die tweede avond was er bijna driehonderd gulden bijeen! Maar er was haast bij, had de dokter gezegd. Elke dag gewonnen, was een stap dichterbij de zon, bij het leven, de gezondheid van Sarie, als God Zijn hulp gaf.

De laatste avond was weer goed. Meneer Van der Weijde telde zevenhonderd en dertig gulden.....!

Meneer Heuvels lag nog in verband, stil in bed. Maar hij sliep niet! In z'n gedachten was hij bij zijn dochttertje, zijn Tini. Ze liep nu al hun kennissen af om geld bijeen te krijgen voor haar arme, zieke vriendinnetje.

Er werd gebeld. Daar kwam de intekenlijst.

„Achthonderd vijftig gulden al?”

Hij greep zijn vulpen, schreef. Meneer Van der Weijde glimlachte, toen hij de lijst terugkreeg. Hij knikte begrijpend naar den gewonde in bed. De drie vriendinnen lachten! Tini's vader had er duizend van gemaakt!!

Om half twaalf kwam Suze's vader nog bij den dokter aan.

Het fijn bedachte plan van Suus kon doorgang vinden.

In de week die volgde keken de vriendinnen in atlassen, lazen boekjes over herstellingsoorden in Zwitserland.

De vaders en dokter bespraken de mogelijkheden. Bergen, zon, vreugde en gezondheid voor Sarie.

„Ze kan beter worden”, verzekerde de dokter. „De ziekte is opgelopen in de kou en verergerd in de najaarstijd in Holland. Het kan nog in orde komen. Met rust. Met versterkende berglucht. Met zon. Altijd..... zon.”

Suus' vader lachte.

„Het werk der drie vriendinnen”, zei hij.

IN HET KLEINE KAMERTJE.

HOOFDSTUK XIII.

Langzaam waren de dagen verstreken. Regenvlagen en natte-sneeuwbuien wisselden elkaar af.

Sarie lag voor het venster. Lekker warm stookte grootvader de kachel. Niet tè warm, dan kreeg z'n kleintje het weer te benauwd. Door het raam keek Sarie naar buiten. De bui was nèt over. En even bleef de sneeuw liggen op het weiland, op de hoge, altijd groene dennen en op de wijde kale hei. Door een opening in het bos zag je, wat je in de zomer niet zag: een stukje hei. Vlak bij het veldje, waar ze Kazan gekregen had.

Fijn toch, die trouwe Kazan.

Hij geleek sprekend op Kazan, die boven de harp hing. De eerste Kazan..... Die achterbleef op hun vlucht, toen grootvader bang was, dat hun volk in haar geboorteland net zo vervolgd zou worden als in het verre Rusland, toen.....!

Het was pas later gebleken, dat hun vlucht, de laatste, niet nodig geweest was.

Na de eerste dagen was de herrie en de woede bedaard, toen de leiders het dwaze en slechte inzagen, om allen over één kam te scheren. Maar toen waren zij al angstig vertrokken, bang voor herhaling van het vroeger vreselijk gebeuren. En toen was het ongeluk in de sneeuw reeds geschied.

Waarom toch, dacht Sarie. Grootvader is te bang

geweest. Maar dan lag ze langer en dieper te denken.

Dan had ik nooit Tini en Soezy en Greetjen gezien, dan had ik ook nooit die platenbijbel gehad.

Grootvader dacht nóg dieper, nóg langer.

Dan had m'n lieve Saartje nooit van den waren Messias gehoord. Dan was ik verhard, dom en ongelovig gebleven.

En Samuël geloofde in den Redder van zondaren. Het heeft zo moeten zijn, dacht hij dan.

Steeds witter werd het veld. Sarie zag de duiven haast niet meer.

De oude man nam de geschriften weer in handen.

Kraaien stapten in zwarte mantels om hun duivenhuis. Ze krasten brutaal.

Daar kletterde een hagelbui neer. Dan weer natte sneeuw. Nu weer regen. Het wit verdween. Het werd grauw, vies, modderig.

„'t Is hier mooi, grootvader, maar niet in het najaar”, zei Sarie.

„Nee, m'n liefje, 't is nu slecht voor jou”, zuchtte grootvader.

Dan, vertroostend, legde hij zijn dunne, blauw-geaderde handen in die van zijn lief kleinkind.

„Als de zomer weer komt, of misschien met een heldere, droge vriesdag in Januari, dan gaan we weer samen naar buiten!”

De dag verstreek. Het werd benauwd in het kleine kamertje. Sarie hoestte weer veel, die avond.

Z'n Saartje moest weg. Weg, naar een ruim, luchtig verblijf, naar een serre, met een breed, koel bed. Naar een ziekenhuis desnoods. Maar zó ging het niet langer. Kijk, daar was het weer. Grootvader liep toe. Steunde zijn kleintje de rug met z'n gerimpelde blauwe handen. Pijnigend hoestte ze weer.

Een half uurtje later was Saartje even ingeslapen. De oude man nam de geschriften weer in handen.

„Ten dage der benauwdheid zo zult ge Mij aanroepen, en Ik zal u er uit helpen.....”

Dat las de eenzame man.

„O, Heere, breng uitkomst..... Verlos ons van het kwade. Maar zo het in Uw ondoorgroendelijke wijsheid is, neem haar dan. Laat haar niet lijden..... Neem haar dan, o Heere. Neem mij ook..... Uw afgeleefden Samuël.....”

Een lichtje schitterde... Een hekje knarste. Voetstappen klonken op over het weggetje..... Mensen spraken zacht. Een klink werd opgelicht!

Snel werd de deur geopend en gesloten.

Drie meisjes kwamen binnen.

„Sstt!” deed grootvader, „ze slaapt!”

Zachtjes kwamen Tini en Greet en Suze naderbij. Eerbiedig naderden ze den ouden Jood, bij zijn Bijbel.

Het leek wel Abraham, dacht Greet. Stil zagen zij hem aan.

„Dag meneer”, zei Tini fluisterend. „We komen Sarie gedagzeggen.”

Meer zei ze niet.

Maar Suus dacht: Weer wat nieuws. Die durft niet te zeggen wat er eigenlijk is.

„Meneer! Hoort u eens! We hebben wat meegebracht voor Sarie. Een geschenk! Om weer beter te worden!”

„Ja meneer”, zei Greet, „nu kan Sarie weer beter worden!”

Wat bedoelden zij? Vreemd, verward zag de oude op. Béter? Niet meer hoesten? Geen benauwdheid meer?

„Houdt geen oud man voor de mal”, zei de oude ernstig.

„Nee meneer! Heus, heus! En de dokter weet er ook van! Dokter Bramson!”

„O, weet die er meer van! Dokter Bramson”, zei de oude verward.

En Tini haalde uit haar mantelzak een tasje. In het tasje had ze twee couverts. Ze legde ze neer. Vlak voor den ouden man.

Sarie sliep nog steeds.

Uit een groot geel couvert haalde grootvader een vel papier. En hij las:

INTEKENLIJST.

De kleine Sarie moet naar de bergen, naar de zon.

Dokter Bramson.	f
Van der Weijde.	f
Greetje.	f
Heuvels.	f

Bevend scheurde hij het tweede couvert open. Dui-
zend gulden!

Stil knielde Samuël neer voor het bedje. Hij sloeg
zijn armen om de ontwakende Sarie.

„Saartje, m'n kind, de ziekte zal genezen als God
Zijn zegen geeft! Er is hulp van boven! Hulp van
den Almachtige! Gij opgestane, levende Heiland,
neem de dank van Uw oude Samuël!”

De meisjes keken stil en eerbiedig toe.

En Sarie? Haar ogen zochten Tini, Suus en Greet.
Hadden zij dat gedaan? Ze vroeg niet: hoe? Maar
ze zeide: „Dank Tini, dank Greetjen, dank Soezy!
Dank! Dank! Dank!”

Véél kon ze nog niet zeggen. Maar ze vroeg om de
harp.

Zacht tokkelden de snaren. Sarie begon te zingen.

Wondervol ruiste de melodie.....

Greet zong het eerst mee. Toen ook Tini en Suus,
die wilde Suus. En eerbiedig luisterde de oude.

„Dankt. Danket alle Gott
Mit fröhliche Gesangen.
Von Ihm ist alle Heil,
Das Heil, dasz wir empfangen.....”

Verder konden ze het niet in het Duits, die drie.
Maar hóór! Daar klonk het verder ook in 't
Hollands:

„Hij ziet in Christus ons
Altijd genadig aan,
En heeft ons dag aan dag
Met goedheid overlaân.”

EN ZIJ TREKKEN WEER VOORT.....!

HOOFDSTUK XIV.

Het is tien dagen later. De school is aan. Maar Suus van der Weijde is nog thuis. Ze zit in de keuken. De kamer wordt gedaan. Ze zit bij de keukentafel; en ze eet lekkere verse boterhammen, die ze anders 's morgens nooit krijgt. De bakker komt ook zo laat!

Dan komt moeder binnen.

„Ben je klaar, Suus, 't is hoog tijd.”

Samen gaan ze weg. De anderen halen. En dan naar Sarie. Want vandaag gaat Sarie weg.

Gisteravond zijn ze nog bij haar geweest. Op „Zonnerust”. Werkelijk, er was weer zon! Maar geen zon buiten in de natuur. Een zonnetje van binnen was het! Gezellig waren ze er met den dokter heen gereden. Lekker hadden ze gegeten en gedronken, gelachen en gespeeld! Het laatste avondje bij Sarie. Het afscheidsmaal! Ze mochten haar vooral niet te veel vermoeien. Maar het werd toch niet slechter met haar! Het fijne vooruitzicht maakte haar wat opgewekt.

Nu staan ze klaar. Alle drie. Met hun moeders en den dokter. Ook mijnheer Heuvels is er. Zijn gezicht is nog in het verband. Maar hij mag er al uit.

Zij gaan Sarie halen en naar de trein brengen. Niet naar school die morgen.

Daar slaat de klok half elf!

„Komt mensen, we moeten weg!” klinkt de stem van den dokter.

De auto staat voor, men stapt in en..... daar vliegt het de straat uit! In een wip is de weg afgelegd.

„Kijk, Sarie's grootvader staat al aan het hekje, hij wuift”, roept Greet uit.

Ze zijn er! Een tweede auto komt aan en nog een ziekenwagen.

De dokter heeft daarvoor gezorgd.

Stil, onder de indruk, staan de meisjes nu te kijken. Het ogenblik nadert nu! Zwijgend rijdt de oude Samuel zijn Saartje naar buiten. Nog éénmaal wil zij alles zien..... Want zij zullen voorgoed wegtrekken.

Gister zei de dokter nog: „In het mooie Zwitserland blijven jullie wonen voorlopig! Daar is het goede plekje voor jou, kind! Dat wordt je vaderland.”

Vond Sarie het fijn?

Ja..... en neen!

Zou ze ooit zulke goede vriendinnen weervinden? Ooit zulke kameraden?

Tini grijpt het handvat! Suus loopt op zij. En Greet aan de andere kant. Zo rijden die drie hun vriendin, hun enigste Jodenvriendin, die ze ooit hadden, voor het laatst het huisje om, het paadje af, het sombere, druipende bos in. Lang mag het niet duren. Want het is guur en ongezond. Maar even toch moet dit!

„Zul je aan me denken, Sarie, daar ver in de hoge bergen?” vraagt Greet.

„Ik stuur je over drie dagen m'n foto”, belooft Suus.

„Vader zegt, dat we jullie binnen twee jaar komen opzoeken”, zegt Tini. „Op een grote, verre vakantie-reis, als m'n broer geslaagd is en ik van school ben.”

„Ik schrijf elke veertien dagen een brief voor jullie drieën. Ik vergeet Holland nooit. Ik vergeet jullie nooit, Tini, Greet en Suus..... Ik word weer beter, helemaal beter, hoop ik.”

De dokter wenkte hen.

De oude Samuel was stil. Grote tranen drupten in zijn lange, witte baard.

„God zegene u allen”, zei hij.

Het Nieuwe Testament had hij bij zich in een tas...

Op het lange perron keek ieder op. Het was vol. Men wachtte op de grote internationale D-trein naar het Zuiden.

Een draagbaar kwam aan. Voorzichtig werd hij op het perron gedragen. Voorzichtig stapte een jong meisje er af, gekleed in een donkere regenjas, gesteund en geholpen door een hele club..... Ze ging naar de gezondheid, naar de bergen, naar de zon!

Denderend schoot de slang van brede wagons, getrokken door een zware locomotief, het station binnen.

Geloop! Gedrang! Geschreeuw klonk op!

Een blaffende herdershond sprong in een lege coupé. Een magere, oude, maar lachende grijsaard, stapte op de treeplank.

Voorzichtig, het hoesten inhoudend, ging dan ook Sarie naar binnen, te midden harer beste vriendinnen. Een laatste afscheid.

Een gillende fluit. Het seinbord ging omhoog. Langzaam vertrok de zware trein. Nog even hing Sarie uit het venster.

„Taág! Taag Tini. Taag Greetjen. Taag Soezy. Auf Wiedersehen!”

„Veel dank, dank voor alles”, riep de oude Samuël.

Daar gingen ze. Zo lang mogelijk keken de vriendinnen het wuivende handje na. Nog even zagen ze een witte baard. Als laatste groet stak een oude, magere arm naar buiten. In de hand een boekske, het Nieuwe Testament.